

Teologisk Forum, 1/2000

TEOLOGISK FORUM

Tidsskrift for teologisk forskning og samtale

Redaktør: Knut Refsdal

Årgang XIV, nr 1 - 2000

© Høyskolen for kristendom, Metodistkirkens Studiesenter
Vestlundveien 27
N-5145 Fyllingsdalen
Norge
Telefon: + 47 55 15 58 80
Telefaks: +47 55 15 58 85

ISSN 0802 – 1457

TEOLOGISK FORUM utgis av Nord-Europeisk Utdanningsråd for Metodistkirkens Sentralkonferanse, Nord-Europa, og utkommer med 2 numre per år. Abonnementsprisen er kr 100,- per år.

Abonnementet kan innbetales over følgende konti:

Norge og Finland:	Bankgiro:	3625.07.33016
	Postgiro:	0825.08.00909
Sverige:	Postgiro:	233606 – 3
Danmark:	Postgiro:	813 – 4669

Henvendelser om abonnement kan rettes til Høyskolen for kristendom, Metodistkirkens Studiesenter.

Redaksjon:

TEOLOGISK FORUM
Knut Refsdal
Brusemyrtoppen 4F
N-1739 Borgenhaugen
Norge
Telefon: +47 69 16 41 54
Telefaks: +47 69 15 60 73
E-post: metosarp@c2i.net

Innsendte manuskripter må være maskinskrevet.
Hvis mulig mottas artikler på diskett eller via e-post.

Innhold

Forord.....	5
Mads Kemp Hansen: Samfundets utfordringer til teologien	7
Finn Bræstrup Karlsen: Samfundets utfordringer til teologien	13
Erik Lindberg: Samfunnets utfordringer til teologien	19
Vetle Karlsen Eide: En helliggjort diakoni - en diakonal hellighet?	25
Tore Meistad: Misjonsmotiver i Charles Wesley's salmer	34
Knut Refsdal: Naturlig kirkevekst	50
Geir Lie: Den Apostoliske Kirke	62

Forord

Dette nummeret hadde som en utgangside det som er tittelen på de tre første artiklene i bladet: Samfunnets utfordringer til teologien. Tanken var å utfordre lekfolk fra de nordiske land til å la sine faglige bakgrunner utfordre kirken og dens teologi i møte med nye tider. Jeg er svært takknemlig for de som har bidratt, men skulle ønske langt flere hadde hatt anledning til å være med. Men bidragene fra **Mads Kæmp Hansen**, **Finn Bræstrup Karlsen** og **Erik Lindberg** inneholder mange nyttige innfallsvinkler.

Vetle Karlsen Eide har gravd i røttene av vår wesleyanske tradisjon og skriver om det diakonale arbeidet på en måte som bør utfordre oss alle.

Dette nummeret inneholder også en artikkel skrevet av nylig avdøde **Tore Meistad**. Han har siden tidsskriftets start i 1987 vært en særdeles flittig bidragsyter og han har skrevet om en lang rekke emner. Dette nummerets artikkel omhandler et tema som Tore var svært opptatt av; Charles Wesleys salmer. Artikkelen inneholder kommentarer til mange av hans salmer.

"Naturlig kirkevekst" er et arbeid som etter hvert har fått fotfeste i mange land. Undertegnede er en av fem utdannede veiledere fra Metodistkirken i Norge og i denne artikkelen presenteres noe av hovedinnholdet i tankegangen bak "Naturlig kirkevekst".

Den siste artikkelen er skrevet av **Geir Lie**. Han er pinsevenn og har forsket en del på Den Apostoliske Kirke. I denne artikkelen kommer også noen av røttene våre til uttrykk på en måte som utfordrer oss til refleksjon over hvordan vi som kirke fungerer i dag.

Knut Refsdal

Samfundets udfordringer til teologien

Mads Kemp Hansen

Kirkerne i Skandinavien står overfor store forandringer – hvis de vil. De kan vende blikket mod de nye indenlandske missionsmarker og tilpasse deres virke til de nye samfundstrends. Eller de kan blive ved med at være hyggelige familiekirker. Valget er vigtigt og skal afgøres i den enkelte menighed. Fra centralt hold kan der inspireres og udfordres, men valget er og skal være lokalt.

Som jeg ser det, er der fire hovedtendenser, som kan få en indflydelse på kirkerne i de kommende år. De hænger alle sammen med de samfundsmæssige megatrends som post-modernismen og internationaliseringen, men har særlig betydning for kirken.

Den første trend kan vi kalde **den religiøse trend**. Den er blot en konstatering af, at det almindelige menneske i starten af det 21. århundrede er opmærksom på det religiøse aspekt af tilværelsen.

Den anden trend kan vi kalde **afideologiseringen**. Tendensen går ud på, at nye kristne ikke lægger specielt stor vægt på hvilket kirkesamfund, man tilhører.

Den tredje trend kunne vi kalde for **afmoraliseringen**. Denne tendens betyder, at nye kristne er mere interesseret i kirkens svar på de store menneskelige og social-psykologiske spørgsmål end i kirkens syn på moralske spørgsmål.

Den sidste trend kunne vi kalde en bevægelse fra pligtkristendom til **lystkristendom**. Den går i al korthed ud på, at moderne mennesker – kristne eller ej – ikke vil føle at de gør noget af pligt, men af lyst.

Det er klart at de ting, jeg skriver i denne artikel er præget af den virkelighed, jeg står i. Det er en virkelighed, hvor Metodistkirken er en af de mindste frikirker med knap 1500

medlemmer fordelt på knap 20 menigheder, hvoraf en tredjedel har mere end 50 medlemmer. Det er lige så klart at jeg tager udgangspunkt i de samtaler og oplevelser jeg har haft specielt med nye kristne, som er kommet til kirken i de sidste 5-10 år.

Den religiøse trend – der kommer flere i kirke.

For blot 10 år siden var det en sensation, når der kom nye til gudstjenester – og specielt, hvis de kom mere end én gang. Og endnu mere, hvis det var ganske almindelige mennesker, der ikke havde været ude for en menneskelig sorg, var alkoholikere eller modne til indlæggelse på psykiatriske afdelinger. (Jeg skal for god ordens skyld bemærke, at der ikke ligger nogen form for dom af de mennesker, som har sorger, er alkoholikere eller psykisk syge – tværtimod. Kirken skal *også* favne dem. Vi så bare kun dem gennem 80'erne og første halvdel af 90'erne, og en kirke skal for at kunne overleve have alle former for mennesker.)

I dag billedet af hvor mange og hvem, der kommer til kirken helt anderledes. Der kommer jævnligt nye til gudstjeneste og mange af dem begynder at komme regelmæssigt og bliver måske endda medlemmer af menigheden. Det er den positive side af historien. Den negative – eller teologisk udfordrende, om man vil – er, at disse mennesker har erkendt at de er religiøst søgende, men de kan – modsat for en generation siden – som udgangspunkt end ikke kan antages at have kulturkristne indstillinger. Den religiøse bevidstgørelse har – sammen med den stigende interesse for at rejse til fjerne egne af kloden – ført folk til alle former for religioner. Blandt disse er de nyreligiøse og satanistiske ganske vist er de mest afvigende fra vor tro og mest ødelæggende for de mennesker, der involveres i dem. Men konsekvenserne for kirken og teologien er langt større og mere kompleks. Hvor man for få år siden kunne forudsætte at folk gik fra at være areligiøse eller ateistiske til at være kristne, skal de nu ikke blot lære om kristendommen, men også aflære de ting, som de har erfaret gennem andre religioner. I det religiøse supermarked, som vort samfund i dag udgør, er det meget let at tage lidt nyreligiøsitet, lidt budisme og hinduisme, lidt skæbnetro og blande det med lidt kristendom. Til sidst har man et sammensurium af religiøse ting, der er umulige at skille ud fra hinanden.

Jeg mener det er ekstremt vigtigt at gøre mennesker, der blander religioner sammen, opmærksomme på sammenblandingen. Hvad de vil gøre ved den viden er naturligvis deres egen sag, men de skal være bevidste om det.

Jeg oplever at det er vanskeligt at forkynde sig ud af dette. Det moderne menneske stiller spørgsmålstejn ved alt og forbeholder sig retten til at træffe sine egne valg. Tit vil en person ikke reagere overfor en prædiken. Svaret er efter min mening et små-gruppearbejde med kompetente ledere. I små grupper vil man diskutere nogle emner og personerne vil være villige til at diskutere. Gruppelederen skal være så kompetent, at han tør at sige til en person: Dit synspunkt er OK – men det er ikke kristent. Herefter må personen drage sin

egne konsekvenser. Jeg mener derudover, at vi skal være opmærksomme på disse ting ved udvælgelse af personer til tillidsposter i kirken.

Afideologiseringen - den nye kirkeopfattelse

Blandt personer, der er blevet kristne indenfor de sidste 5-10, og i den yngre generation af kristne, har en noget anden opfattelse af kirkesamfundene bredt sig, end for få år siden. De er mere kristne, end de er metodister. Hvor man for blot 10 år siden var meget optaget af *hvilket* kirkesamfund man tilhørte, er det vigtige nu *at* man tilhører et kirkesamfund. Lad mig komme med et par eksempler:

I det danske ungdomsforbund har man valgt at ansætte en ungdomssekretær i samarbejde med missionsforbundet. Ungdomssekretæren arbejder på halv tid for de to ungdomsforbund og har to arbejdsgivere. Det er klart at konstruktionen giver visse problemer med fordelingen af tiden, men i alt væsentligt er det en fordel for begge parter. De to ungdomsforbund er selvfølgelig forskellige i personsammensætning, beslutningsgange og traditioner. Men det overordnede mål, at føre børn og unge til tro på Kristus, er det samme og mange af arbejdsmetoderne er de samme.

Et andet eksempel er "Tværs", et forsøg på at skabe et kristent teenagemagasin. Flere ungdomsforbund er gået sammen om at lave et godt magasin, som kan sætte fokus på kristne emner på en måde, som de kan forstå. I modsætning til de fleste andre kirkeblade handler de ikke om hvad der specifikt foregår i en kirkes teenagearbejde, men om samfundsemner set fra et kristent synspunkt. 3-5 ungdomsforbund deles om udgifterne og kommer med stof til bladet.

For få år siden ville en sådanne tiltag være udelukkede, da forbundene så hinanden som konkurrenter i højere grad end nogle, der kæmpede for det samme mål. Jeg er sikker på at vi kun har set toppen af isbjerget, hvad disse samarbejder angår.

Jeg er ganske klar over at disse tiltag er institutionelle og ikke angår menneskers holdninger. Men når sådanne tiltag kan efter min mening kun tages på baggrund af min tese om det enkelte kirkesamfunds mindre betydning for den enkelte. I mine samtaler med mange kristne oplever jeg denne tendens.

Udfordringerne til teologien er tydelige, men konsekvenserne ikke specielt overskuelige: Når det ikke længere er specielt interessant at være metodist, men meget interessant at være kristen, kan det være nødvendigt at dreje forkyndelsen fra den metodistiske i retning mod de kristne grundindstillinger. Jeg oplever imidlertid ikke, at de nye kristne ikke er interesserede i de forskellige kirkesamfunds teologiske ståsteder, men de teologiske spidsfindigheder kommer i anden række. En løsning kunne være at forkynde "rent kristent" og på udvalgte steder supplere med de metodistiske særkendetegn.

Den større, institutionelle udfordring er selvfølgelig, om det hele skal gå hen og blive én stor kirke, som det er sket i Australien og der er tendenser til i Sverige. Jeg tror, det er vigtigt at kirkernes ledelser er åbne overfor sammenlægningsønsker lokalt. Mange steder i Danmark har vi små menigheder, der ikke på længere sigt kan overleve og i øjeblikket kun overlever fordi der gives store tilskud til deres drift fra centralt hold. Vi skal ikke være bange for at se sammenlægningerne, men lad det udspringe af lokale ønsker. Jeg er mere skeptisk overfor en stor sammenlægning af flere kirkesamfund fra centralt hold. Der er en overhængende risiko for at det kommer til at være en lang proces, hvor vore bedste ledere bruger deres krudt på at argumentere for eller imod en sammenlægning og dermed dræner kræfterne fra kirkens basisopgaver.

Afmoraliseringen – opgøret, der aldrig kom i norden – og så alligevel

I engelske og amerikanske kirkekredse har opgøret mellem "charismatics" og "liberals" til tider været ganske voldsomt og har været kirkens pendant til et ungdomsoprør. Men hvor oprøret i samfundet fik en udgang, hvor en del konservatisme blev erstattet med et lidt mere nuanceret syn på forholdene, blev kirken aldrig færdig med sit oprør. I mange henseender kører det stadig videre og en af udløberne er opgøret omkring homoseksualitet, som kommer til at foregå ved generalkonferencen 2000.

Diskussionen har efter min mening altid manglet respekt for modpartens synspunkter, hvilket har ført frem til ufrugtbare konfrontationer. I England er emnet blevet behandlet eminent, i bogen "The Post-evangelical", som beskriver, hvorledes de, der beskrives som "liberals" godt kan have et sundt gudsforhold, tro på bibelen som et autoritativt skrift og tro på Helligånden som en afgørende kraft i verden i dag, mens de, der beskrives som "charismatics" godt kan se nuanceret på f. eks. skabelsesberetningen.

I de nordiske kirker har der aldrig været det samme opgør, som er set i de angloamerikanske sammenhænge. Der har været tendenser til ungdomsoprør, der desværre i mange tilfælde endte med at de unge valgte kirken fra, da det ikke var muligt at finde plads nok i kirken.

En del af en yngre generation i kirkerne – og specielt dem, der ikke er vokset op i kirkerne – ser også i denne henseende mere nuanceret på tingene. Hvor moralske emner som f. eks. sex før ægteskabet, afholdenhed osv. har fyldt meget i debatten og bevidstheden hidtil, er de nye kristne mere optaget af emner som f. eks. kirkens rolle i samfundet og forholdet til den tredje verden. De gider ikke tage diskussionen om de moralske emner. De ønsker at nå noget konkret med deres kristendom – ikke at diskutere.

Udfordringen for kirken i dag er, om den tør favne disse "nye kristne". En restriktiv kirke, som lægger altafgørende vægt på dogmerne og ikke giver plads til de, der har et mere nuanceret syn på tilværelsen, tror jeg vil dø. Hver generation af kristne har sin måde at se kirken på, og hvis ikke der levnes plads til nye måder, vil de nye kristne søge steder hen, hvor pladsen er.

Husk igen på, som nævnt i afsnittet om religiøsitet, at der er tale om mennesker, der har en helt almindelig tilværelse og fungerer helt normalt.

Men skal kirken ikke sætte normer og markere grænser? Formanede Paulus ikke, at vi ikke skulle "skikke os lige med denne verden"? Jo, bestemt skal der være grænser! Bestemt skal kirken prædike budskabet! Bestemt skal kirken ikke gå på kompromis med sine idealer! Problemet er bare, at vi har glemt, hvorfor vi har idealerne. De moralske reglers baggrund er glemt i de nordiske kirkers stadige tilbagetog gennem de sidste knap 100 år. I kampen mod frafaldet blev der lagt ekstra vægt på forskellen til verden udenfor kirken. Kirken blev en esoterisk klub, hvor man forsikrede hinanden i at der var forskelle til verden og det var bedre at være indenfor end udenfor. For de, der udfordrede kirkens idealer blev det en stadig kamp, hvor afvigernes argumenter ikke talte mod den etablerede kirkes normer. De førte til at ganske mange gode ledere blev frosset ud eller valgte selv at gå, da de ikke magtede til stadighed at blive gjort til genstand for mere eller mindre offentlige diskussioner. Samtidig blev tærskelen til at gå ind i kirken højere. Det blev sværere at komme ind fra gaden og forstå en gudstjeneste. I mange år var det heller ikke nødvendigt, men det er det nu.

I den forbindelse skal jeg fremdrage en undersøgelse, som blev gennemført blandt 14-16-årige i Danmark for 5 år siden. Den viste bl.a., at de unge ikke havde et "religiøst sprog". De kunne ikke forstå, hvad der blev sagt i kirken og kunne slet ikke selv sætte ord på deres religiøse følelser, selvom en stor del af dem opfattede sig selv som troende.

Udfordringen til teologien er at gøre denne tærskel lavere og give flertallet en mulighed for at forstå, hvad der siges. Det vil sige, at man som kirke skal være inkluderende. Udfordringen er samtidig at give en sund teologisk forklaring på, hvad det vil sige at være kristen – hvilke udfordringer det stiller til éns liv, men på et meget bredere felt end udelukkende det moralske.

Lystkristendom - det frivilliges motivation

Ganske mange gange har jeg overværet diskussioner i kirkerne, hvor man har diskuteret fremtiden. Ofte har jeg hørt personer sige: "Det er også vigtigt at vi gør" Eller endnu værre: "XX (del af kirken) har en virkelig stor opgave i de kommende år." I begge tilfælde betyder det: "I skal gøre noget!" Jeg tror ikke folk siger sådan af ond vilje. Men der skal ikke megen psykologisk indsigt til at se, at man lægger et pres på dem, man udtaler sig om. Problemet er bare, at det aldrig virker. Man kan ikke true eller henstille andre til at gøre noget. Det moderne menneske ønsker ikke at handle af pligt, men af lyst.

Desværre rækker denne taleform ud over strategiske diskussioner. Den kommer ind i prædikenerne. Jeg har hørt utallige prædikener, hvor der er blevet talt til folks dårlige samvittighed. Det skaber efter min mening ikke glade og motiverede kristne. Det skaber bange kristne, der handler for at gøre deres præst tilfreds. Men hvis man skal arbejde i en

kirke, skal man arbejde fordi man føler en glæde ved det. Man skal arbejde fordi at man føler det er rigtigt at gøre det, man gør.

Jeg skal understrege, at jeg ikke på nogen måde prøver at forfægte, at der ikke må tales hårde ord i en prædiken og at menigheden til tider skal formanens og retledes. Men det er i udvalgte tilfælde og ikke i forholdet om, hvordan man skal arbejde. Hvis vi skal se en voksende kirke skal vi se ledere, der går foran. Ledere, der selv gør noget, som de tror på og gerne motiverer andre til at gå med i arbejdet.

Afslutning - dogmekristendom

I Danmark har der i de sidste år været en "dogmebølge". Det startede med filmen, hvor en gruppe instruktører bestemte sig for at lave "dogmefilm", en særlig type af film, hvor der blev lagt vægt på ægthed, skuespillerne var i deres eget tøj, der var ikke kunstigt lys, der var ikke efterfølgende synkronisering af filme, ingen underlægningsmusik osv. Arkitektstanden fulgte trop med et "charter", hvor arkitekterne indvilligede i at tegne huse på en anden måde, hvor de basale linier og husets indpasning i det eksisterende landskab fik en langt større betydning end hidtil.

Jeg tror at vi går mod en ny type af gudsdyrkelse – en "dogmekristendom". Dogme har her en anden betydning end kristne traditionelt opfattes blandt kristne, nemlig som uomgængelige læresætninger. I denne forbindelse skal det opfattes som et fokus på det væsentlige i kristendommen, skrælle udenomstingene væk.

Udfordringerne til kirken er at tage stilling til, hvad man vil være: En hyggelig familiekirke, hvor man tager imod nye, hvis de vil blive, ligesom man selv er. Eller en evangeliserende kirke, hvor der gives mere plads til forskellighed med stærkt fokus på de kristne grundelementer omkring bibellæsningen, bønnerne, sakramenterne og fællesskabet.

For teologien er udfordringerne de samme. Den skal kunne følge kirken og give de nye medlemmer svar på deres spørgsmål og motivere dem til et stadigt tættere forhold til Gud.

Samfundets udfordringer til teologien

Finn Bræstrup Karlsen

Vores samfund - en del af den vestlige civilisation

En af mine favorit-historier handler om Mahatma Gandhi da han første gang som det indiske folks leder kom til England. En journalist spurgte ham: "Hvad mener De så om vestlig civilisation?"

Den lille mand svarede: "Jo, det vil være en god ide!"

Journalisten og Gandhi havde ikke helt det samme syn på vestlig civilisation. Men hvad forstår vi i dag ved vestlig civilisation? Hvad har vi tilfælles i den vestlige civilisation? Ja, for eksempel bruger vi ikke udtrykket "civilisation" så meget mere. Vi taler snarere om de vestlige lande eller de vestlige demokratier. Vi er ikke så sikker på udtrykket "civilisation" længere.

Men ellers har vi vel i de vestlige lande det tilfælles at vore samfundssystemer i høj grad er bygget på idealer, som vi har hentet i kristendommen. De værdier, som vi har fundet dér, er i høj grad blevet lagt til grund for den måde vi har opbygget vore demokratier på.

Tager vi de nordiske lande – de nordiske demokratier – er det helt åbenbart at samfundssystemet er bygget op ud fra mange århundreders påvirkning fra kristendommen. Vores grundlæggende lovgivning – grundlove m.v. – er baseret på frihedsbegreber, som er indpodet os gennem kristendommen, og i hele lovgivningen er der en gennemsyrende kristen tendens som vore samfund anerkender, måske uden at huske oprindelsen til den.

Lad os tage vores sociallovgivning som eksempel: det kollektive ansvar for vores næste, omsorgen for de svageste, de fattigste i samfundet, fordelingspolitikken m.v. er som taget direkte ud af Jesu forkyndelse. Og i det hele taget er der i vore samfund vokset et helt andet

syn på mennesket og dets værdi frem gennem de seneste århundreder. Et syn som er i overensstemmelse med kristendommens syn på mennesket. I hvert fald kan vi finde dette syn som udgangspunkt for lovene. Det kan godt være, at gennemførelse og forvaltning af lovene ikke altid lever op til de gode (og ret beset kristne) tanker, som lå bag.

Har kristendommen sejret?

Man kan sige at kristendommen på en måde har sejret. Vore samfunds love og menneskesyn er i hovedsagen i god overensstemmelse med kristendommen. Men vi har glemt udspringet. Vi har glemt kilden. Vi har glemt Kristus.

Den danske fagforeningsleder Thomas Nielsen sagde for en del år siden, at fagbevægelsen i Danmark havde sejret "ad helvede til!" Helt præcis hvad han mente ved jeg ikke, men jeg har det på fornemmelsen. Også fagbevægelsen havde en række idealer på samfundets vegne. De var i øvrigt ikke meget ulig de kristne idealer! Dem havde man fået gennemført, man havde sejret. Men man havde glemt udspringet for dem og baggrunden for fremskridtene. Derfor den noget grove men sikkert rigtige udtalelse.

Vore nordiske samfund har gennemført dele af Kristi budskab i opbygningen af vore samfund, men samtidig har samfundslivet frigjort sig fra det religiøse grundlag; vi siger at vore samfund er blevet sekulariserede. Vi har ikke længere brug for Kristi budskab som er langt mere end de samfundsmæssige konsekvenser og som først og fremmest er rettet mod dig og mig og dit og mit liv.

Her har vi brug for en teologi som klart og forståeligt kan forklare os sekulariseringens dybe misforståelse, at Kristi budskab går langt videre end til den samfundsmæssige opbygning og munder ud i ganske enkle spørgsmål, rettet mod dig og mig. Mod "hiin enkelte" som Søren Kierkegaard udtrykte det. Kristendommen må have en personlig konsekvens og vi kan ikke nøjes med de samfundsmæssige konsekvenser.

Alt andet er at sejre "ad helvede til", selvom udtryksmåden er bedre egnet til en fagforeningskongres' talerstol end den er til vore prædikestole. Men den er egentlig uhyggelig præcis dér også. **Teologien** må hjælpe os med at forklare hvor vi tager fejl, hvilke fejlslutninger der er tale om.

Tidens fejlslutninger

En anden fejlslutning har dybere rødder. Det er den fejlslutning som jeg vil kalde rationalitetens fejlslutning: at vi tror at alt kan forfølges via fornuften. At vi kan forklare vores tid og tidens fænomener ved fornuftens, ja ved logikkens hjælp.

Vi havde ligefrem en historisk periode som vi i dag kalder rationalismen, og der har også inden for kirken (ikke nødvendigvis vores kirke) været retninger som lod fornuften være afgørende i religiøse spørgsmål. Er det en belastning for teologien? Har det skarpe skel som udviklede sig mellem tro og viden gjort det vanskeligt for teologien at finde sin plads? Teologien er læren om det vi tror på, om Gud. Men teologien er vel ikke alene rationel. Det er muligt at den teologiske nysgerrighed, den teologiske forskning, bør følge visse rationelle fremgangsmåder, men rationaliteten bliver aldrig målet.

Kærlighedens Højsang

Jeg har i den sammenhæng fundet megen trøst i de berømte ord i Paulus' 1. brev til Korintherne, kapitel 13. Det kapitel som beskriver kærligheden så smukt, at vi kalder det "Kærlighedens Højsang".

Jeg har hørt det læst af flere af vore største danske kunstnere fra Poul Reumert til Sam Besekow. Jeg har hørt det benyttet som udgangspunkt for nogle af de bedste prædikener – ved højtider og ved begravelser – som jeg har hørt, hvori kærligheden som den universelle drivkraft er blevet beskrevet uendeligt smukt og tankevækkende.

Jo, det rummer store og flotte ord. Lyriske vendinger og ordsproglignende sætninger: "Så bliver da tro, håb, kærlighed, disse tre. Men størst af dem er kærligheden."

Det er så overdådigt at vi næsten må græde når vi hører det. Men kan vi forstå det? Kan vi med vores rationalitet og logik forstå det? Det kniber for mig. Jeg kan nyde de flotte ord og vendinger, men jeg kan næsten ikke rumme dem. Jeg kan ikke nærme mig dem ad forståelsens vej. Men det skal jeg jo netop heller ikke. Jeg skal tro på dem.

Det bliver helt klart for mig når jeg et godt stykke nede i teksten møder de forløsende ord: "For vi erkender stykkevis og vi profeterer stykkevis, men når det fuldkomne kommer, skal det stykkevise forgå.....Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud."

Det stykkevise er menneskets grundvilkår. Vi vil aldrig kunne se hele sammenhængen. "Jamen, hvordan skal vi så få vores verden til at hænge sammen?" spørger vi med vor tids rasende utålmodighed. Jamen sammenhæng i tingene, i vores liv, kommer der kun ved tro. Ved at vi tror på noget som giver sammenhæng.

Derfor er kapitlets morale godt nok at kærligheden er det største. Den er Guds endelige svar til mennesket. Men troen er det første. Tro, håb og kærlighed. Men det er troen, som skal binde det hele sammen og skabe helhed i vores forestillingsverden.

Vor tids største bedrag

Det er vor tids største illusion, det største bedrag, at vi skal kunne forfølge det hele ad fornuftens vej og derved kunne "forstå" det hele. I virkeligheden er "rationalismen" ikke et overstået kapitel i historien. Tvært imod lever vi i en ekstrem super-rationalisme, hvor mennesker vil kunne forfølge hvert eneste fænomen ad fornuftens autostrada, men får problemer med sig selv og sin rationalisme når det viser sig at deres liv i virkeligheden består af tusindvis af følelses-stier, som løber langt, langt borte fra motorvejen. Så bliver mennesket splittet, så bliver samfundet sekulariseret.

Vore enorme kommunikations-teknologiske fremskridt gør det ikke nemmere for nutidsmennesket at tage ved lære af Nye Testaments lavmælte tale om "det stykkevis". Og det er da også rigtigt, at menneskets enorme nysgerrighed har skabt vældige fremskridt i dette århundrede på det tekniske område generelt og inden for kommunikationsteknologien specielt. Men bevæger vi os ud i rummet, møder vi alligevel meget hurtigt overvældende spørgsmål som vi ikke kan besvare, og det samme gør vi når vi bevæger os ind i mikroverdenen. Og hvor kommer fænomenernes egenskaber fra?

De samme spørgsmål melder sig i forbindelse med vore følelser, som vel er noget af det mest kontante og stærkeste vi oplever. Tag bar følelser som kærlighed, had, jalousi, glæde, vrede, sorg osv. Ingen vil påstå at de ikke findes eller betvivle at der er tale om vældige kræfter i vores liv, men hvordan forklare dem? Hvad er den kemiske formel på kærlighed? Hvorledes er den molekylære opbygning af had? Nej vel, det giver ingen mening.

Dilemmaet

Derfor oplever nutidsmennesket et dilemma fordi vi har opbygget en forvisning om at vi kan forstå det hele, og kan vi det ikke i dag, så må vi bestemt kunne det i morgen. Det gælder forklaringerne på vor tids fænomener.

Men samtidig må det enkelte menneske opleve, at det ikke er rationaliteten som styrer livet, men følelserne. Jeg tror det var et lignende dilemma som Paulus beskriver i Romerbrevet 7, 19: "For det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg". Vi oplever dette som en stærk realitet i vores liv, men vi kan ikke forklare det, og det er vi utrygge ved.

Og det stakkels sekulariserede nutidsmenneske kender ikke troens nådegave. Her er et tvingende behov for at **teologien** hjælper os med at løse dette dilemma. At den lærer mennesker at det giver frihed og fred at erkende og tro på "det stykkevis".

Teologiens funktion og rolle

Men teologien skal også besinde sig på sin funktion og rolle. Også i forhold til begreber som tro og viden. I 1948 og 1952 fandt man ved Det Døde Hav de såkaldte "Dødehavsruller" med manuskripter til nogle af Det Gamle Testaments bøger. Nogle år efter udkom der en bog med den henrykte titel: "Bibelen havde alligevel ret!"

Jamen, det er slet ikke den slags "beviser" jeg har brug for, og jeg tror heller ikke andre mennesker har det. Bibelen er ikke en historiebog eller en videnskabelig skildring af noget som helst. Bibelen er min tros-vejleder og inspirator. Den fortæller mig om det som kan give sammenhæng i livet. Men den fortæller også at jeg må tro på det. Den giver mig ikke det som vi kalder beviser på det.

Teologien udvikler sig, jeg tør knap sige den ændrer sig, men det er jo nok det den gør, set over en længere periode. Det er mennesker som driver teologi, og mennesket er nysgerrigt fordi Gud har skabt det nysgerrigt. Denne vældige drivkraft – nysgerrigheden – får hele tiden mennesket til at undersøge og forske og forsøge at udtrykke sig så klart, præcist og ærligt som muligt. Denne drivkraft er også kilden til den teologiske forskning. Teologien indeholder historiske elementer og taler om Guds indgreb historien. Her må den naturligvis være troværdig og basere sig på de historiske kilder og udsagn på linje med andre videnskaber.

Den videnskab som teologien og den teologiske forskning **også** er, bliver uvægerligt fanget ind af dilemmaet mellem tro og videnskab. Man kan vel sige at den også bliver en videnskab om tro. Den må troværdigt og sagtmødt kunne vejlede os i trosspørgsmål, men vi skal huske at selv om den kan tale om troen for os og vejlede os i vor tro, så kan den ikke tro for os. Tro, det kan vi kun selv. Det er kun beskåret "hiin enkelte". Det er det ufatteligt svære at begribe og det ufatteligt vidunderlige at opleve.

Min konklusion

"Samfundets udfordringer til teologien" må – som jeg opfatter det - handle om nogle af de problemfelter som jeg her har berørt. Jeg har ikke forsøgt lange analyser af **hvilket samfund** vi taler om eller **hvilken teologi** der er tale om. Det sidste kunne ellers nok være gavnligt.

Jeg har i enkelthed søgt at sige noget af det, som ligger mig på sinde. At berøre et par af mine egne og mit samfunds problemer i forhold til kirkens teologi. Skal jeg søge at trække det sammen bliver udfordringerne:

- - at teologien taler klart og vægtigt til os om at Kristi budskab er et budskab til det enkelte menneske, og at et samfund baseret i hovedsagen på kristen etik ikke nødvendigvis er et kristent samfund. Altså pege på sekulariseringens vildfarelse eller fejlslutning.

- - at teologien hjælper os med at gøre op med fornuftens vildfarelse: at vi skal kunne forklare og forstå alt i os selv og alle fænomener i vor tid. Teologien må hjælpe os med at forklare storheden i at vi erfarer og profeterer stykkevis. At det er troen som skaber sammenhæng i vores tilværelse og at en sådan tro giver fred i sindet.

Samfunnets utfordringer til teologien

Erik Lindberg

Norden är världens mest sekulariserade område. Den schablonbilden har blivit självklar för en stor del av alla nordbor. Men verkligheten ser annorlunda ut. Nordbon är religiös, men vill inte torgföra sin religion offentligt. Upprepade undersökningar visar att uppåt 60 procent av svenskarna tror på Gud – även om en del kallar Gud "högsta ande" eller "livskraft". Ytterligare 20-30 procent funderar på om Gud inte finns i alla fall. Bara 10-20 procent är starkt tveksamma eller avvisande till tanken att det skulle finnas en Gud. Liknande resultat finns från andra nordiska länder. Även om andelen gudstroende är högre i länder utanför Norden, har majoriteten av nordborna ändå någon slags gudstro. Siffrorna visar att Norden inte är så sekulariserat som ofta sägs. Till kyrkan hittar nordbon vid livets passageriter dop, konfirmation, bröllop och begravning. Kyrkan känns också angelägen som symboliskt centrum i bygden, en byggnad som alltid har funnits och alltid skall finnas. Men gå dit på andra gudstjänster än ovanstående? – nej!

Möjligen kan nordbon gå in i kyrkobyggnaden för att söka stillhet – på en tid då det inte firas gudstjänst! Naturen har i stället blivit nordbons tempel. Det är i skogens stillhet, på fjällets vidder eller mot havets storslagna fond som nordbon upplever det andliga. Nordbon vill ha ett kyrkomedlemskap. Till de nordiska stats/folkkyrkorna hör mellan 80 och 90 procent av befolkningen. Andelen minskar långsamt. Till en liten del beror det på utträden, men största orsaken är att människor med helt annan religiös och kulturell bakgrund invandrar från andra länder. Nordbon vill inte att kyrkomedlemskapet skall ställa några krav med undantag för tvånget att betala kyrkoavgift eller skatt. Men de pengarna dras ju tillsammans med annan skatt, så det utgiften märks inte. Ibland framställer frikyrkliga och kulturradikala kritiker av stats/folkkyrkan nordbons kyrkomedlemskap som meningslöst. Men det är fel. I

Sverige ställer de flest upp med 1000 kronor per år fast det går mycket lätt att lämna Svenska kyrkan och därmed slippa kyrkoavgiften. Det är bara att skicka in ett papper med orden "jag utträder". Inte heller i de andra nordiska länderna föreligger några formella eller informella hinder att lämna stats/folkkyrkan. Men nordbon stannar kvar av flera skäl: medlemskapet i folk/statskyrkan ses som en del av medborgarskapet. Det möjliggör tillgång till passageriterna i kyrkan. Medlemskapet är en yttersta försäkring – tänk om det där med himmel och helvete är sant?

Från denna tänkta statistiska genomsnittsnordbo avviker en del människor genom en medveten religiös tro. I Sverige har ungefär 5 procent av befolkningen samlats i trossamfund som traditionellt kallats frikyrkor (benämningen är diskutabel efter 1/1 2000, eftersom det då inte längre finns någon statskyrka i Sverige). Frikyrkorna har kännetecknats av att det mer eller mindre starkt krävts personlig avgörelse för att bli medlem. Metodistkyrkan avviker en aning från mönstret genom sin uppdelning i döpta och bekännande medlemmar, men har ändå i praxis anpassat sig till det frikyrkliga mönstret.

Samtidigt har emellertid frikyrkorna alltid samlat stora skaror människor som inte avlagt någon öppen bekännelse: söndagsskolbarn, deltagare i annat barn- och ungdomsarbete, studiecirkeldeltagare, besökare på basarer, "församlingens vänner" (regelbundna kyrkbesökare som inte är medlemmar) med flera. Det finns många människor som deltagit hela livet i en frikyrkoförsamlings verksamhet utan att avlägga någon personlig bekännelse. Frikyrkorna har alltså redan från början haft en dubbel roll: dels samla de troende, dels vara ett religiöst och kulturellt centrum för den ort där de ligger.

I Sverige har frikyrkorna blivit en stor bred rörelse. I de andra nordiska länderna är frikyrkorna mindre. Där samlas i stället många religiöst medvetna människor i inomkyrkliga väckelserörelser. Sådana finns också i Sverige, men spelar mindre roll där. Jag använder i fortsättningen frikyrka som ett sammanfattande begrepp på protestantiska trossamfund som står fria från staten och inomkyrkliga väckelserörelser, som arbetar på samma sätt som frikyrkorna.

Nordbon har fått en dubbel syn på frikyrkor. Å ena sidan är det avvikande att vara "religiös" och det vet nordbon att man är i frikyrkan. Nordbon säger inte naturligt på jobbet "i söndags var jag i kyrkan" eller "vilken fin gudstjänst det var i helgen". "Religiös" är i Norden en etikett som klistras på en människa, nästan som en fysisk egenskap. Å andra sidan skickar nordbon gärna sina barn till frikyrkan.

Under trettio-fyrtioalet gick i Sverige en fjärdedel av varje årskull i den dåvarande folkskolan i frikyrklig söndagsskola. Svenska Missionsförbundets Ungdom har länge varit Sveriges största ungdomsorganisation, mycket större än vart och ett av de politiska ungdomsförbunden.

Ateisterna har i Norden intagit den offentliga scenen, något som minskat de kristnas självförtroende. I den allmänna debatten har det under större delen av 1900-talet ansetts

naturligt att utgå från den ateistisk eller åtminstone icke-religiös ståndpunkt. Den ateistiska rationalismen har behärskat kultureliten, trots en eller annan kristen författare eller konstnär. Det nordiska välfärdssamhällets grundval har ansetts vara rationalismen, inte det kristna rättfärdighetskravet. De nordiska välfärdsstaterna har varit uppbyggda på rationell samhällsanalys, tillhandahållen av ekonomer, sociologer, psykologer, pedagoger och medicinare. Etiska, moraliska och religiösa frågeställningar har förvisats till privatlivet. Praktiserad religion är en hobby bland andra.

Rationalismens övervalde är kanske huvudorsaken till att de nordiska länderna anses tillhöra världens mest sekulariserade nationer. Religionen har, trots att den absoluta majoriteten av befolkningen tillhör en kyrka, låter döpa sina barn och begraver sina anförvanter i kyrkan, förvisats från det offentliga rummet. Idag uppvisar den rationalistiska fasaden stora sprickor. Nordbon är numera en andlig sökare. Han eller hon är förtjust i välfärdstaten och upprörd över att den håller på att monteras ned, men välfärdsstatens rationalistiska, icke-religiösa "trosbekännelse" tillfredsställer inte längre nordbon.

Utbudet av alternativa frälsningsläror typ New Age, olika former av terapier och österländska religioner är imponerande. Även om inte så många nordbor direkt engagerar sig i något av det här, är den brokiga paletten av nya religionsformer ett symptom på att människor saknar något. Sökandet går både stats/folkkyrkorna och frikyrkorna i stor utsträckning förbi. De traditionella gudstjänsterna får allt färre deltagare. I någon mån har väl minskningen kompenseras av att barnmusik, familjegudstjänster, sökargudstjänster och andra otraditionella verksamhetsformer ökat, men slutresultatet hamnar för gudstjänstbesökens del ändå på minus.

I Sverige håller det traditionella frikyrkliga medlemsbegreppet på att upplösas. Allt färre går in i en församling "på bekännelse". Däremot har antalet betjänade, det vill säga personer som är inskrivna i någon av församlingens verksamheter, varit ganska stabilt nästan en halv miljon människor under det senaste årtiondet. Betjänad är ett begrepp som svenska staten använder för att fördela statsbidrag till trossamfunden. Det har ingen religiös innebörd. Att antalet betjänade inte minskar medan antalet frikyrkomedlemmar stadigt sjunker är ett symptom på att människor trivs i församlingarna. Det borde stärka församlingarnas självförtroende. Man erbjuder uppenbarligen något attraktivt. Men nordborna vill inte avgöra sig offentligt, en postmodern attityd. Människor vill inte binda upp sig utan plocka lite här och där. Det är ett tänkvärt faktum att de svenska politiska partiernas medlemmar har blivit färre i mycket raskare takt än frikyrkorna tappat tillhöriga. Medlemstappet i frikyrkorna är också ett symptom på att medlemskapet inte längre upplevs relevant. Du kan få allt utom rösträtt vid val av församlingsråd utan att vara medlem. Du slipper en rad informella förpliktelser som att vara ungdomsledare, städa kyrkan eller laga kyrkkaffe – även vi inte får glömma att även många betjänade ställer upp med frivilligt arbete.

Det finns också djupare skäl till det minskade medlemsantalet. Under 150 år försökte frikyrkoförsamlingarna hålla sina medlemmar obesmittade av världen – trots att man samtidigt bedrev en stor öppen verksamhet.

Att vara medlem i en frikyrkoförsamling innebar att du hade en avvikande livsstil. Det gick väl att rationellt motivera att församlingsmedlemmarna inte skulle bruka alkohol och droger, men hela raden av ytterligare förbud, som väckelserörelserna kom med, syns i dag absurda: förbud mot bio, teater, skönlitteratur, veckotidningar med mera. De förbuden är idag historia, men minnet av dem sitter kvar. I nordbons ögon framstår det som avvikande att vara medlem i en frikyrkoförsamling men inte att delta i dess verksamhet. Det är säker också en förklaring till den dystra medlemsutvecklingen. Frikyrkorna har i Norden ofta lågt självförtroende. I Sverige uttrycks det bland annat genom att 50-70 procent av frikyrkornas medlemmar även tillhör Svenska kyrkan (i Norge och Finland är sådant dubbelt medlemskap inte tillåtet). De anser helt enkelt att deras egen kyrka inte räcker till. De nordiska frikyrkorna har inte heller sett sig som bärare av den kristna kultur som tog sin början vid Nordens kristnande.

Man härleder sin historia till 1800-talets väckelse, men inte längre bakåt. När minnet av Uppsala möte 1593 firades 1993, ordnades firandet helt av Svenska kyrkan. Ändå var det Uppsala möte som definitivt slog fast att Sverige skulle vara protestantiskt. Utan en protestantisk kultur hade 1800-talsväckelsen inte sett helt annorlunda ut, om den ens hade funnits.

Svenska Missionsförbundets nya konstitution bryter den bristande historieförankringen. I konstitutionen markerar Missionsförbundet att man härstammar från de äldsta kristna församlingarna, den kristna kyrka som grundlades i Norden under tidig medeltid, reformationen på 1500-talet och 1800-talets väckelserörelser. Frikyrkorna behärskades länge av den sydtyske professorn Johann Tobias Becks (1804-1878) tankegångar. Enligt Beck skulle troendeförsamlingen samla de sant troende inom statskyrkans ram. Statskyrkan skulle svara för kristen undervisning av hela folket. Statskyrkan där troende och icke-troende blandades var inte en kristen församling i Becks mening utan endast en förgård till templet, församlingen för de sant troende. Bland dem som uppfostrats i kristen tro och kultur skulle sedan troendeförsamlingen verka för väckelse och frälsning.

Nackdelen med Johann Tobias Becks kyrkosyn är att troendeförsamlingen/frikyrkan lätt blir isolerad från omvärlden. I isoleringen får de mest intoleranta lätt överhanden. Församlingen tenderar att utgöras av människor som tänker likadant och har gjort liknande erfarenheter. Andra stängs ute. En troendeförsamling i Becks mening blir därför lätt sekteristisk. Man tar inte ansvar för befolkningen på sin ort, bara för de redan frälsta. Man skaffar sig inte ordentliga relationer till den omgivande bygden. Man litar till personligt "offrande" i stället för att bygga upp en robustare ekonomi, så att man kan ha ett rimligt antal anställda. Man litar i stället på att ett litet antal "frälsta" offerar hur mycket tid och pengar som helst på sin församling. Självklart betyder det här inte att församlingsmedlemmar skall sluta

ställa upp med tid och pengar för församlingen. Frivilligt arbete kommer att vara viktigt även i framtiden och kyrkoavgifter kommer aldrig att räcka till för församlingens alla behov. Men församlingen måste analysera behovet av resurser utifrån kravet att vara kyrka för hela bygden. Även ett litet trossamfunds kyrka kan på en ort bli hela traktens kyrka. Redan idag består många församlingar av en församlingskärna av troende, kanske 100 personer, och en stor grupp människor som mer eller mindre regelbundet kommer till kyrkan utan att ta något fullständigt ansvar för församlingen, kanhända 5-600 personer (i Sverige kallade "de betjänade"). I den svenska situationen är en utmaning att få denna stora grupp att teckna sig för kyrkoavgift.

Dödsstöten mot den Beckska kyrkosynen är stats/frikyrkornas förändrade roll i Norden. De är inte längre några folkuppfostrare. Och även om 80-90 procent av befolkningen står som medlemmar i dem, sjunker andelen långsamt. I takt med att folk/frikyrkan alltmindre blir statsinstitution och allt mera trossamfund, kommer deras församlingar att likna frikyrkoförsamlingarna med sin församlingskärna och sin stora grupp betjänade utanför den.

På den lokala orten spelar det därför i framtiden ingen roll om lokalförsamlingen tillhör en kyrka med 5000 eller 5 miljoner medlemmar i landet som helhet. Alla kyrkor får lokalt ta samma ansvar.

Frikyrkorna har dock en fördel framför stats/folkkyrkorna. Beslutsvägarna är kortare i frikyrkorna, medlemmarna aktivare och församlingsgemenskapen större. Människor har lätt att känna sig delaktiga i församlingen, förutsatt att församlingen inte domineras av en liten grupp som känner varandra mycket väl och inte släpper in andra. Den som vill engagera sig och få inflytande i Svenska kyrkan måste först engagera sig i ett politiskt parti, bli aktiv i det allmänna partiarbetet och sedan hoppas på att bli nominerad till ett uppdrag. En församling kan ha flera tiotal anställda. Ibland upplevs frivilligarbetare som konkurrenter till de anställda. Den gudstjänstfirande församlingen är ofta ganska anonym. Deltagarna känner varandra dåligt eller inte alls.

Metodistkyrkan har ett viktigt bidrag till framtidens nordiska kyrka. Den förenar frikyrkans gemenskapsformer och korta beslutsvägar med liturgi och högtid. Det borde passa i Norden där människor efterfrågar kyrkan mer än i många andra europeiska länder för livets passageriter.

I Metodistkyrkan är inte bara de vuxna utan även barnen vara medlemmar. Hela familjen kan ha en kyrkotillhörighet. Gränsen mellan medlem och icke-medlem är knivskarp. Metodistkyrkan är internationellt en stor och öppen kyrka, men i Norden har den ibland hemfallit åt det beckska tänkandet och krympt sig till en komplementkyrka till stats/folkkyrkan. Metodistkyrkan borde i stället kunna tillföra spännande inspiration från sina vida internationella sammanhang.

Den församling som klarar att förkunna ett klart och tydligt kristet budskap samtidigt som den välkomnar även dem som inte har kommit fram till en öppen bekännelse, har framtiden för sig. En sådan församling har täta kontakter med människorna som bor i närheten av kyrkan, med skolorna i området, med kommunen, kanske också med olika arbetsplatser på orten. En sådan församling har plats både för karismatiska kristna och personer vars tro är som en fladdrande liten låga. En sådan församling kan tillhandahålla högtid och tradition i livets avgörande skeden likaväl som otraditionella möten och sammankomster. En sådan församling arbetar med en rimlig avvägning mellan frivilliga insatser och insatser av anställda. I en sådan församling känner människor att de får vara med och forma gudstjänster och sammankomster. 2000-talets utmaning är att bli en sådan församling och kyrka. Vågar vi?

En helliggjort diakoni - en diakonal hellighet?

Vetle Karlsen Eide

1. Innledning

I 1996 innførte the United Methodist Church (UMC) det permanente diakonat til erstatning for det transisjonelle diakonat¹. Et diakonat hvis mål er å kalle diakoner til Ordets og Tjenestens embete.² Diakonene skal tjene nesten gjennom å forkynne evangeliet og utføre kjærlighetsgjerninger, og holde sammen det som skjer i den gudstjenestefeirende menighet med livet som leves i samfunnet.³ UMC er også bærer av en tradisjon som går tilbake til 1700-tallets England og den anglikanske presten John Wesley. Han ga ut en rekke traktater og preker som tok for seg ulike sider ved kristenlivet, deriblant den kristnes forhold til sin neste.

I denne artikkelen vil jeg løfte fram noen momenter ved Wesleys teologi som jeg mener ville kunne gitt UMC et diakonat med en noe annen vektlegging enn den vi ser i dag, jfr. diakonatsdefinisjonen over. Dette gjøres med bakgrunn i at jeg for tiden arbeider på min hovedfagsoppgave ved helsefag hovedfag – studieretning diakoni, Universitetet i Oslo. Her jobber jeg utifra følgende problemstilling: "Bygger United Methodist Church' (UMC) diakonat av 1996 på John Wesleys teologi?" Målet med oppgaven er diskutere UMCs diakonat i lys av John Wesleys teologi slik den kommer til uttrykk i et begrenset utvalg på ti preker hentet fra "Works Of John Wesley"⁴. Disse prekenene danner også utgangspunktet

¹ Med det transisjonelle diakonat forstår jeg den ordning som har røtter i middelalderen hvor diakonater var et springbrett til "den høyere tjeneste", presbyterens tjeneste, jfr. J. Oleson (-92)

² The Book Of Discipline Of The United Methodist Church – 1996, § 116, s. 111

³ B. L. Hartley & P. E. Van Buren (-99) & The Book Of Discipline Of The United Methodist Church (-96), §319, s. 186

⁴ J. Wesley (-95) Utvalget består av følgende preker: 1. On Visiting the Sick - 23. mai 1786, 2. On Dress - 30 desember 1786, 3. On the Use of Money - 17. februar 1744, 4. On Riches - 22. april 1788, 5. The Danger of Riches -

for denne artikkelen. Framstillingen av diakonatet finner jeg i utvalgte deler av "The Book of Discipline Of The United Methodist Church - 1996", fortrinnsvis hundreparagrafene, §§ 101 – 120 og §§ 319 – 322 (om den ordinerte tjeneste for diakoner).

Dette arbeidet har fått meg til å se tydeligere at Wesley har viktige innspill å komme med i en moderne diakonidebatt, noe jeg håper å få formidlet her.

1.2 Guds forutgående nåde

For John Wesley var læren om Guds forutgående nåde selve utgangsposisjonen for det som framstår som en teologi hvor alle mennesker inkluderes i og omfattes av Guds kjærlighet. Guds forutgående nåde bereder grunnen for Wesleys skapelsesteologi som i sin tur legger premissene for hvordan han forstår frelsen. Ja, for John Wesley var læren om den forutgående nåden en av bærebjelkene i hans teologiske tenkning, og kjærligheten denne teologiens hermeneutiske prinsipp⁵; kjærligheten til Gud og nesten.

"Et menneske kan ikke gjøre noe godt, ikke engang ta imot Guds gaver uten ved hjelp av hans nåde, denne nåden som er gitt alle. Den virker i alle mot omvendelse, tro og helliggjørelse. (...) Wesley sier det slik (i et brev til John Smith): "Jeg tror bestemt, og det i det den mest bokstavelige forstand, at 'uten Gud kan vi ikke gjøre noe', vi kan ikke tenke, snakke, bevege en hånd eller blunke uten medvirkning fra den guddommelige energi; alle våre naturlige ferdigheter er en Guds gave; vi kan ikke utføre den minste ting uten hjelp fra Den Hellige Ånd." ⁶

I dette ser vi at for Wesley er Guds forutgående nåde det som muliggjør alt liv og gode gjerninger, den samme forutgående nåde som gjør oss i stand til å se hvem Gud er og for å bli hans barn. Dermed er den forutgående nåden grunnleggende både for den troende og den ikke-troende idet vår eksistens og tilværelse er prisgitt den forutgående nåden, en nåde som går forut for vår eksistens, en nåde som er vår eksistens.

1.3 Helligjørelsen

John Wesley slo seg imidlertid ikke til ro med at alle mennesker var under den forutgående nåden og dermed var i stand til å gjøre gode gjerninger. For han var det viktig at hvert enkelt menneske kom til tro og ble frelst, at en ble rettferdiggjort og helliggjort framfor Gud. Denne prosessuelt orienterte frelsesforståelsen kom til å prege hele hans teologiske produksjon. "Frelsens vei" starter, som allerede antydnet, med Guds forutgående nåde og går via omvendelsen og rettferdigjørelsen henimot et helliggjort liv hos enhver som tror.⁷ Helliggjørelsesprosessen er imidlertid dynamisk, en kan være og bli mer eller mindre helliggjort, og en kan i verste fall falle ut av Guds helliggjørende og rettferdiggjørende nåde.

ukjent dato, 6. On the Danger of Increasing Riches - 21. september 1790, 7. Causes of the Inefficacy of Christianity - 2. juli 1789, 8. Thoughts Upon Slavery - 1774, 9. The Good Steward - 14. mai 1768

⁵ M. B. Wynkoop

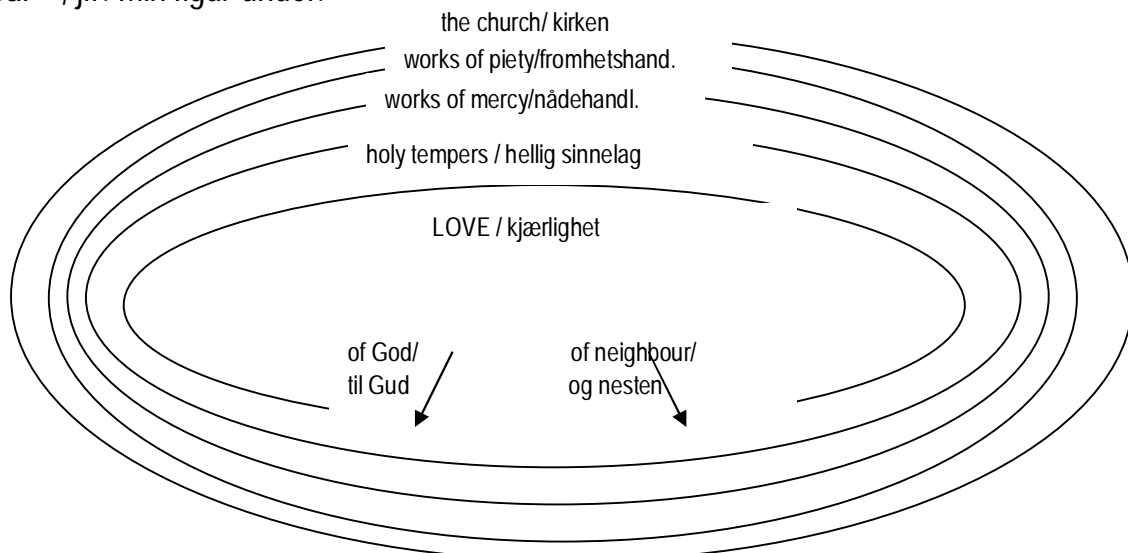
⁶ J. B. Cobb jr.(-95) s. 38 & 44 i egen oversettelse

Målet for helliggjørelsen er imidlertid at en hele tiden beveger seg mot å bli Kristus lik; å bli syndfri. Helliggjørelsen er dermed en:

"(...) forvandling av synderen til Guds bilde ved delaktighet i Guds liv, likedanning med Kristus, og et liv fylt av kjærlighet til Gud og til nesten"⁸

For å leve i denne prosessen peker Wesley på at det er nødvendig å utføre nådes- og fromhetshandlinger for at Guds helliggjørende nåde kan virke for å opprettholde frelsen. Troen må få praktiske konsekvenser i møte med nesten. I dette ligger det en dobbelthet; ved å gjøre gode gjerninger vil en bli omsluttet av Guds nåde, samtidig som Guds nåde tvinger mennesket til å gjøre gode gjerninger.⁹

Hans forkynnelse om dette kan eksemplifiseres ved å utlede en figur av prekenen "On Zeal"¹⁰, jfr. min figur under.

⁷ R. Maddox (-94), s. 157 ff

⁸ T. Meistad (-99), s. 27

⁹ WJW 7:117-127

¹⁰ WJW 7: On Zeal "In a Christian believer *love* sits upon the throne which is erected in the inmost soul; namely, love of God and man, which fill the whole heart, and reigns without a rival. In a circle near the enthroned are all holy tempers; - longsuffering, gentleness, meekness, fidelity, temperance; and if any other were comprised in "the mind which was in Christ Jesus". In an exterior circle are all the works of mercy, whether to the souls or bodies of men. By these we exercise all holy tempers - by these we continually improve them, so that all these are real means of grace, although this is not commonly adverted to. Next to these are those that are usually termed works of piety - reading and hearing the word, public, family, private prayer, receiving the lord's supper, fasting or abstinence. Lastly, that his followers may the more effectually provoke one another to love, holy tempers, and good works, our blessed Lord has united them together in one body, the church, dispersed all over the earth - a little emblem of which, of the church universal, we have in every particular Christian congregation. This is that religion which our Lord had established upon earth, ever since the descent of the Holy Ghost on the day of Pentacost. This is the entire, connected system of Christianity: and thus the several parts of it rise one above another, from the lowest point, the assembling ourselves together, to the highest, - love enthroned in the heart.

Den innerste sirkelen poengterer at det er kjærligheten til Gud og nesten som står sentralt i menneskers liv, en kjærlighet gitt av Gud til menneskene. For den troende gjør denne kjærligheten til at den enkelte utvikler et hellig sinnelag som gjør det mulig å utføre handlinger båret oppe av Guds nåde og å leve et fromt liv. Ut av denne personlige Gudsrelasjonen og den menneskelige relasjonen hvor fokuset på det indre liv kobles med et fokus på det ytre liv i form av nådes- og fromhetshandlinger, vokser Kirken. Tro uten praksis har ingen framtid, verken for den enkelte eller Kirken som helhet. Hvilken praksis var det så Wesley forfektet i sine prekener?

2. Kjærlighet til Gud og mennesker

I motsetning til hva en kanskje skulle komme til å tro når en sitter under en metodistisk prekestol, så handler en wesleyansk teologi ikke bare om tradisjonell vekkelses- og omvendelsesforkynnelse, om sjelens frelse. Wesley må vel sies å stå i direkte motsetning til en slik platonske populærkristendommen hvor alt er vel om sjelen har beveget seg ut og funnet Lyset. For Wesley var det indre livet så å si organisk bundet sammen med det ytre levde livet. For i tillegg til kjærligheten til Gud understreker han gang på gang at denne kjærligheten ikke er noe verdt om den ikke også viser seg i kjærlighet til nesten. Dette forholdet gjenspeiler seg eksempelvis i prekenen "On Visiting The Sick"¹¹. Her tar nemlig Wesley til orde for at det å besøke de syke er en god gjerning og enkel plikt alle mennesker kan utføre, men som i større eller mindre grad synes å være forsømt av de fleste, også de kristne. For den troende blir det livsnødvendig å gjøre nådes- og fromhetshandlinger for å opprettholde frelsen og bli helliggjorte. Frelsen, helliggjørelsen og den gode gjerning utgjør dermed en helhet. For å sette det på spissen; en kan ikke være rett frelst om en ikke også er sin nestes tjener. En kan ikke være sin nestes tjener uten å være rett frelst.

Uten denne relasjonen hvor både Gud og medmennesket står i sentrum for den troendes liv, faller grunnen ut av det som skal være et liv preget av helliggjørelsens forvandlende kraft, ens egen frelse og frelsens mål; den annens frelse.¹² Livet jeg lever får konsekvenser for andres liv, og livet jeg lever i forhold til medmennesker får konsekvenser for mitt Gudsforhold.

"Summen av alt som her er observert er dette: uansett hva jeg sier, uansett hva jeg vet, tror eller gjør, uansett om jeg lider; har jeg ikke en tro som er virksom i kjærlighet, en tro som virkeliggjør kjærligheten til Gud og mennesker, da er jeg ikke på den smale sti som leder til meg til livet, men på den brede vei som fører meg i fortapelsen."¹³

Men hvorfor er det så viktig for Wesley å fokusere så sterkt på nesten når han oppsummerer troens kjerne og essens? Handler ikke det kristne livet om pur hengivelse til Den Ene?

¹¹ WJW 7:117-127

¹² WJW 7:117

¹³ WJW 7: On Charity

2.1 En kontekstuell forankret teologi

Som vi husker førte den industrielle revolusjon til en urbanisering av England. Dette betød at mange mennesker forlot landsbygdene for å begi seg inn til de større bysentraene for om mulig å finne utkomme der. Men mange falt igjennom på arbeidsmarkedet, og de som klarte seg var ikke nødvendigvis sikret et bra bosted og daglig brød. Wesley registrerte med uro at tusenvis av mennesker var arbeidsledige, at de manglet det daglige brød; at de rett og slett ble drevet fra forstanden pga. sin vanskelige livssituasjon. Mange ble dermed bundet i et uverdigg liv fordi de ikke hadde midler til å klare seg. Han så videre at mennesker på hans tid også manglet andre fundamentale rettigheter. Han merket seg at religionsfriheten var truet, og at slaveriet fremdeles var intakt. Mange steder fantes det heller ikke trykkefrihet, ikke talefrihet, ikke frihet til å dyrke sin religion slik en ønsket, og var sivilretten truet. Det som rådet, var en tyranniets kløft; på den ene siden en vilkårlig maktutøvelse, på den andre siden anarkiet. Krigene var et eksempel på dette. For under dekke av frihet gikk en til krig mot andre. Folk ble fratatt sin frihet og anarki og forvirring rådet. Som et resultat av dette vokste det fram hele nasjoner av mennesker som led fordi de ikke hadde det de trengte for å leve et verdig liv.¹⁴ Denne situasjonen innbød til handling.

I prekenen "National Sins And Miseres"¹⁵ (om nasjonale synder og misgjerninger) tok Wesley utgangspunktet i 2. Samuelsbok 24:17 hvor vi får fortellingen om hvordan kong David utfører en handling Gud ønsket ugjort (folketelling) hvorpå både David og hele hans folk straffes.

"Da David fikk se engelen som slo ned folket, sa han til Herren: "Det er jeg som har syndet; jeg har båret meg ille at. Men disse, som er min hjord, hva har de gjort? La heller din hånd ramme meg og min ætt"

For Wesley blir dette en fortelling som framhever at hver enkelt menneskes synder og handlinger får konsekvenser for andre mennesker. På samme måte som Davids handling påførte Israel lidelser vil også våre gale handlinger påføre vår neste lidelser. Disse mekanismene var det Wesley så tydelig så merket seg også i sin egen samtid; enkeltmennesker lider fordi andre har handlet galt. Våre individuelle handlinger evt. mangel på handlinger, angår ikke bare oss selv. Nei, disse får faktisk omfattende konsekvenser for vår neste liv, slik som for eksempel slavehandelen som var så utbredt på 1700-tallet. England var av de land som tjente seg rike på denne handelen. Ja, ifølge Wesley var hele deres velstand og ære bygd opp omkring slavehandelen. Hele samfunnet baserte sin velstand på utnyttningen av andre mennesker.¹⁶ Ved å gjøre slutt på slavehandelen mente en England ville komme til å sparke beina under sin egen velferd. John Wesley krevde et slikt opphør:

¹⁴ WJW 7:402-405

¹⁵ WJW 7:400-408

¹⁶ WJW 11:74

"Der er bedre om vi avstår fra all handel enn at vi opprettholder ondskapens handel. Det er bedre om vi avstår fra velstand enn å opprettholde en velstand som går på bekostning av vår ære. Det er bedre med ærlig fattigdom, enn rikdom brakt til veie ved våre medmenneskers tårer, svette og blod."¹⁷

En ting var at slavehandlerne påførte slavene lidelser. En annen ting var at også alle Englands innbyggere tok del i synden som ble bedrevet av dem som direkte forordnet slavehandelen, idet de både indirekte og direkte hadde utbytte av handelen i form av økt velstand.¹⁸ Målet for Wesley var dermed å få en ende på dette uvesenet, samtidig som han satte slavehandelen inn i en større sammenheng. For hans budskap i "Thoughts Upon Slavery"¹⁹ inkluderer og sammenfatter alle menneskers ukrenkelighet. Guds kjærlighet til skaperverket i Kristi soningsverk på Golgata gjelder alle, om en er slave eller ei. Slaveriets opphør får dermed soteriologiske og eskatologiske overtoner. For ved å sette slaven fri, muliggjør vi også deres frelse. Ja, ikke bare deres frelse, men hele verdens frelse fordi ondskaperen må vike til fordel for Gudsrikets frembrytelse.

Dermed ser vi en dynamikk idet samfunn og teologi fungerer som samtalepartnere i utviklingen av en særegen wesleyansk teologi. I møte med vondskapen i verden utfordres Wesley personlig av omstendighetene til å utforme en teologi som kan svare på utfordringene der og da. Samtidig bygger han, slik jeg ser det, en teologi som ikke bare sier noe om utfordringene som finnes innenfor en spesiell kontekst, men han inkluderer historien, fra skapelsen til den nye himmel, i sin horisont. Dermed dannes det en kontekstuell betinget teologi, hvor konteksten på en og samme tid både er dagen i dag og evighetens rom.

2.2 En evangelisk økonomi²⁰ - Gud, Mammon og vårt felles forvalteransvar

Vi har i det foregående sett hvordan den industrielle revolusjon og slavehandelen bl.a. var med å ga støtet til en utvikling av en egen wesleyansk teologi. Også spørsmål vedrørende penger, økonomi og forvalteransvaret kom til å bli en gjenganger i flere av Wesleys prekener. Han har bl.a. en "prekenrekke" som handler om rikdommens innvirkning på enkeltpersoners liv og valg; "On Riches" (Om rikdom)²¹, "On The Danger Of Riches" (Om farene ved rikdom)²², "On The Danger Of Increasing Riches" (Om farene ved å bli rikere)²³. Årsakene til denne opptattheten kan være mange, men jeg tror et viktig poeng som kan være viktig å holde fram er som følger; de som utgjorde vekkelsen de første årene var svært fattige. Flesteparten av dem hadde en levstandard som lå langt under datidens

¹⁷ WJW 11:74 i egen oversettelse

¹⁸ WJW 11:78

¹⁹ WJW 11:59-79

²⁰ Jennings jr. (-90)

²¹ WJW 7:214-222

²² WJW 7:1-15

²³ WJW 7:355-362

fattigdomsgrense i England.²⁴ Når disse så tjente seg opp midler og etter hvert kom til å ta steget opp i den engelske middelklasse, fant de høyst sannsynlig at deres nye livssituasjon var vel fortjent. Dette var ikke John Wesley enig i. Han tok et sterkt oppgjør med alle dem som sparte seg opp kapital for å skape seg et nytt og bedre liv. For Wesley mente bestemt disse pengene heller skulle lindre nestens lidelser, og at økt materiell velstand ville skape problemer og legge hindringer i veien for dem som ønsket å oppnå helliggjørelse. Deres kjærlighet til pengene (Mammon) kunne komme til å gå utover deres kjærlighet til Gud og nesten, samt det forvalteransvaret ethvert menneske har for det som tilhører Gud; dvs. hele skaperverket og alt som i det er.²⁵

Dette ser vi bl.a. i hans preken "The Use Of Money"²⁶ hvor han presenterer tre økonomiske "regler". Disse reglene blir gjentatt flere ganger i andre prekener, deriblant i "den økonomiske prekenrekken" jeg har vist til over, og han mener de vil kunne danne grunnlaget for å kunne leve ut et godt forvalterskapet. Stikkordene er tjen så mye du kan (gain all you can), spar alt du kan (save all you can) og gi bort alt du kan (give all you can). I dette ligger at en skal sørge for seg selv slik at en har det som er nødvendig for å leve (mat, klær) og for å dekke andre utgifter som er nødvendig for å leve. Moderasjon i alle forhold er her et stikkord. En skal sørge for sin kone, sine barn, sine tjenere og ellers alle andre som hører til husholdet. Dersom det etter dette er noe til overs skal en gjøre godt mot dem som hører til de troendes fellesskap. Er det fremdeles penger til overs, skal en gjøre godt mot alle mennesker. På denne måten vil en i større grad kunne hjelpe mennesker i nød fordi en ikke har brukt unødvendig mye midler på seg selv. Ja, han går så langt som å si at dersom en en betaler mer for en vare en det som er ytterst nødvendig, har en de fattiges blod på sine hender. Ingen har i grunnen råd til noe, mener han, for alt er gitt oss som en gave som skal forvaltes til alles beste på vegne av Gud selv.²⁷

Oppsummerende kan vi dermed si at for Wesley var det tvingende nødvendig for enhvers frelse og helliggjørelse at en ikke hadde noe mer enn hva som var nødvendig for å leve et nøkternt liv. Det er lov til å bruke penger på seg og sine. Men egne behov må ikke skygge for de behov den lidende neste har. Om en forvalter sine gaver på en god måte vil en alltid kunne ha mulighet til å hjelpe nesten i større eller mindre grad, og ens egen indre hellighet vil klinge sammen med en ytre hellighet i en total helhet.

Hva betyr så dette for oss i dag og UMCs diakonatstenkning?

²⁴ Heitzenrater (-99)

²⁵ WJW 6:136-149

²⁶ WJW 6:124-136

²⁷ WJW 7:15-25

3. Dengang da og nå

John Wesley selv levde innenfor en anglikansk setting hvor det transisjonelle diakonat ble praktisert. Han virket selv som diakon noen år før han ble ordinert til prest i Church Of England.²⁸ Og utifra hva jeg har kunnet lese meg til var ikke spørsmålet om et permanent diakonat et spørsmål han tok opp til noen særlig drøfting. Dette henger antakelig sammen med at han anså metodistvekkelsen som en inderemisjonsbevegelse som hadde andre spørsmål på agendaen enn diakonater. Samtidig viste han til diakonissetradisjonen i Det Nye Testamentet i bl.a. "On Visiting The Sick"²⁹, og han ordinerte også selv diakonisser bl.a. på sin misjonsreise til Georgia.³⁰ Tre kvinner skulle være med han på ulike sykebesøk han foretok i "den nye verden". Dette betyr at han helt tydelig var klar over og anerkjente diakonissetradisjonen. Han så at den hadde sine naturlige plass innenfor den kristne kirke. Selv definerte John Wesley diakonos som en tjeneste for Kristus og Hans Kirke hvor målet er å frelse sjeler fra døden og sette syndere fri fra sin synd.³¹

Ved å sammenholde innholdet i prekenene slik jeg har lagt dem fram sammen med innholdet i Wesleys egen definisjon av diakonos, så forstår jeg at hans anliggender med hensyn til diakonien og omsorgen for nesten er som to sider av samme sak. For både diakonien og kjærligheten ønsker på en og samme tid å støtte opp om nestens ve og vel, samtidig som det en tilrettelegger for et møte med Den Hellige. Og hvordan skjer så dette innenfor en metodistisk setting. Jo, ved å la kjærligheten, både til Gud og andre mennesker få prege enkeltmenneskers liv fullt og helt i møte med nesten. Diakonien knyttes dermed sterkt opp mot helliggjørelsesprosessen den enkelte lever i som kristen. Dermed blir også den enkelte troende bærer av diakonien, samtidig som Wesley anerkjenner at også enkeltpersoner er satt til en spesiell tjeneste som diakon og diakonisse. Det er altså snakk om både et allment og et spesielt diakonidømme innenfor rammen av en helliggjort kjærlighet.

Med bakgrunn i den forangående presentasjon både av enkelte momenter fra Wesleys preker og hans forståelse av diakonos, tror jeg det er stor sannsynlighet for at UMC ville profilert sitt diakonat annerledes om de hadde tatt Wesley selv og hans radikale forkynnelse noe mer til sitt bryst enn jeg opplever at de har gjort i dag.

Om så hadde skjedd ville vi muligens fått et diakonat hvor alle mennesker var blitt tilkjent evnen og muligheten til å utføre diakoni, men hvor diakonens rolle måtte være å tydeliggjøre kjærlighetens todelte fokus og helliggjørelsens naturlige del av frelsen og frelsens gjerninger. Dette kunne skjedd på mange måter, uten at jeg skal gå inn på dette her.

Om UMC så hadde ønsket å presentere en diakonatsdefinisjon som fremhevet det spesielle diakonidømmes, diakonenes og diakonissenes, mandat, kunne denne muligens

²⁸ WJW 5:506 i "The Life Of The Rev. John Wesley"

²⁹ WJW 7:126

³⁰ K. E. Rowe (-98)

³¹ WJW 8:498 & 9:185

Vetle Karlsen Eide: En helliggjort diakoni - en diakonal hellighet?

vært som følger; Diakonen skal utøve kjærlighet når han eller hun vender seg til Gud og mennesker for å virkeliggjøre helliggjørelsens realitet i eget liv og verden.

Kanskje ville vi få opplevd en ny og helliggjort diakoni - en diakonal hellighet?

Litteratur:

Bibelen - 1978-utgaven, Det norske Misjonsselskap

Cobb, J. B. jr.: "Grace and Responsibility - A Wesleyan Theology for Today", Abingdon Press 1995

Hartley B. L. & Van Buren P.E.: "The Deacon – Ministry Through Words Of Faith & Acts Of Love", Section Of Deacons And Diaconal Ministries, Division Of Ordained Ministry, General Board Of Higher education And Ministry, The United Methodist Church, Nashville Tennessee 1999

Heitzenrater, R. P.: "The Poor and The People Called Methodists" (foredrag), The Wesleys And The Poor – The Legacy and Development Of Methodist Attitudes Toward Poverty 1739 – 1999, The Center For Methodist Studies at Bridwell Library, Perkins School Of Theology, Southern Methodist University, October 14-16 1999,

Jennings jr. T. W.: "Good News To The Poor – John Wesley's Evangelical Economics", Abingdon Press, Nashville Tennessee 1990

Maddox. R.L.: "Responsible Grace – John Wesley's Practical Theology", Kingswood Books – An Imprint Of Abingdon Press, Nashville Tennessee 1994

Meistad, T.: "Metodistisk kristendomsforståelse i dag", artikkel i Teologisk Forum – Metodistkirken i Nord-Europa, Årgang XIII nr. 2 1999

Oleson, J. E.: "One Ministry, many roles – deacons and deaconesses through the centuries", Concordia Scholarship Today, Concordia Publishing House, St. Louis Missouri 1992

Rowe, K. E.: "The Ministry Of Deacons In Methodism From Wesley To Today (1998)", NEJ Conf. On Effectiveness In Ministry, Hershey, PA Feb. 2-4 1998

"The Book Of Discipline Of The United Methodist Church – 1996", The United Methodist Publishing House, Nashville Tennessee 1996

Wesley, John: "The Works Of John Wesley – On Compact Disc", Providence House Publishers, Franklin Tennessee 1985

Wynkoop, W. B. M.Sc., Th. D.: "A Hermeneutical Approach To John Wesley", internetadresse: <http://wesley.nnc.edu/theojrnl/06-2.htm>

Misjonsmotiver i Charles Wesleys salmer

Tore Meistad

Charles Wesley (1707-1788) var en yngre bror av John Wesley (1703-1791), som begge var ordinerte prester i den anglikanske kirken. De to brødrene utløste i 1739 den metodistiske vekkelsen, etter at de året før (21. henholdsvis 24. mai 1738) erfarte syndenes tilgivelse. I dette samarbeidet var begge betydningsfulle predikanter. Mens John ble den store organisatoren av vekkelsesbevegelsen, mens Charles "bare" var metodismens salmedikter – nyere forskning dokumenterer at han i alt forfattet omkring 9.000 salmer og dikt! – har John fått mye av æren for metodismen. Men vår tids Wesley-forskning tyder på at Charles noe ufortjent har kommet i skyggen av sin eldre bror. Gjennom sin salmediktning formulerte han metodismens teologi på en måte som nådde mye lenger ut enn hva brorens prekener noen sinne gjorde. Når den metodistiske bevegelsens gudstjenester i tillegg må karakteriseres som samlinger omkring salmesang, er det klart at salmeteksternes innflytelse har vært meget stor.

Charles Wesleys salmer er teologi på vers. Gjennom alle sine poetiske bilder og allusjoner til bibelske tekster og metaforer gir de uttrykk for et samlet teologisk system, som er orientert ut fra visjonen om frelsen som en fornyelse av den falne skapelsen. I denne visjonen har misjonen – forstått som kirkens formidling av evangeliet til stadig nye generasjoner og kulturer – en selvsagt plass. Kirkens misjon er over alt der evangeliet formidles i ord, sakrament og gode gjerninger, både i våre nære omgivelser og i fremmede land og kulturer.

Gjennom de siste 10 årene har jeg arbeidet mer eller mindre kontinuerlig arbeidet med misjonsforståelsen i John Wesleys prekener.³² Først det siste året har jeg utvidet

³² Formidlet gjennom kompendier og forelesninger knyttet til undervisningen i kurset *Church in Mission*, Course of Study School, Wesley Theological Seminary, Washington, D.C., 1989-1998.

tekstgrunnlaget til å omfatte også Charles Wesleys salmer.³³ Da har jeg sett at brødrenes misjonstenkning er praktisk talt den samme. Studiet av Charles Wesleys salme er derfor en like god introduksjon til wesleyansk misjonsforståelse som studiet av John Wesleys prekener.

Utvalget av salmer i *Metodistkirkens salmebok* (1987) er beklageligvis forholdsvis smalt og lite dekkende for Charles Wesleys produksjon. Derfor må jeg også inkludere eksempler fra engelske tekster.

Jeg har to mål med denne presentasjon. For det første vil jeg si noe om Charles Wesleys misjonsteologi, slik den kommer til uttrykk i hans salmer. For det andre vil jeg gi et kritisk perspektiv på vår egen tids misjonsforståelse, som innenfor metodistisk sammenheng i stor grad har blitt knyttet til profesjonelle misjonærer, misjonselskaper og institusjoner. Slik var det ikke opprinnelig. I metodismens første tid, da bevegelsen spredte seg raskt, skjedde det ved de enkelte troendes engasjement og ikke gjennom institusjonelle tiltak.

Den inkarnerte skapende, forsonende, livgivende og treene Gud

All teologi legger en bestemt forståelse på Gud, mennesket og frelsen til grunn. Charles Wesleys misjonsteologi tar utgangspunkt i et gudsbilde som fokuserer på Gud som den aktivt handlende skapende Gud som griper inn for å frelse menneskene og også resten av sin skapning. Dermed er misjonen gitt som en forutsetning: Både kirken og den enkelte kristne må handle slik Gud gjør i forhold til sine medmennesker. Samtidig sprenge rammene for en individualistisk frelsesforståelse. Gud ønsker å frelse alle mennesker, ja hele universet.

Dette gudsbildet og denne frelsesforståelsen strømmer oss i møte ikke minst fra Charles Wesleys julesalmer. Et felles trekk ved dem er at de gjenforteller bibelens julefortellinger. Hans mest kjente julesalme, "Hør den englesang så skjønn":

<i>Hark! the Herald Angels Sing</i> (<i>UMC Hymnal</i> , nr. 240)	<i>Hør den englesang så skjønn</i> (<i>Metodistkirkens salmebok</i> nr. 488)
1. Hark! The herald angels sing "Glory to the newborn King; Peace on earth, and mercy mild, God and sinners reconciled!" Joyful, all ye nations rise, join the triumph of the skies; With th'angelic host proclaim, "Christ is born in Bethlehem!"	1. Hør den englesang så skjønn: "Hill deg, himlens kongesønn! Fred på jorden!" ropes ut! Synderen forent med Gud! Kom nå, alle folk på jord, Lytt og hør det glade ord! Med i englekoret stem: Krist er født i Betlehem!

³³ Framlagt ved konferansen *Wesleyan Hymnic Spirituality and Mission*, *The Charles Wesley Heiritage Centre*, Bristol, England, 7.-11. juli 1998, ved møtet til *The Charles Wesley Society*, Drew University, Madison, NJ, USA, 5.-8. november (antatt for publikasjon i *Proceedings of The Charles Wesley Society*), og ved konferansen *Orthodox and Wesleyan Spirituality*, St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary, New York, USA, 10.-15. januar 1999.

<p>2. Christ, by highest heav'n adored; Christ the everlasting Lord; Late in time, behold Him come, offspring of a virgin's womb. Veiled in flesh the Godhead see; hail th'incarnate Deity, Pleased with us in flesh to dwell, Jesus our Emmanuel.</p>	<p>2. Krist tilbedt i herlighet, Herren stor fra evighet Åpenbarte seg i kjød, Avkom av en jomfrus skjød. Engleskarer glade så Barnet som i krybben lå. Svevet hastig ned med bud Til alt folk fra himlens Gud.</p>
<p>3. Hail the heav'n born Prince of Peace! Hail the Sun of Righteousness! Light and life to all He brings, ris'n with healing in His wings. Mild He lays His glory by, born that man no more may die. Born to raise the sons of earth, born to give them second birth.</p>	<p>3. Kongesønn, du hilset vær! Du det store under er, Fredens fyrste, Frelser sann For de mange jordens land. Da du steg til oss her ned, Ble du oss til evig fred. Derfor syng, min glade sjel: Pris skje vår Immanuel!</p>
<p>4. Come, Desire of nations, come, fix in us Thy humble home; Rise, the woman's conquering Seed, bruise in us the serpent's head. Adam's likeness now efface, stamp Thine image in its place: Second Adam from above, reinstate us in Thy love.</p>	<p><i>KOMMENTAR:</i> <i>Det er noe bemerkelsesverdig at det verset der wesleyansk teologi kommer til uttrykk (likeness of Christ, image, reinstate in love) mer enn i andre vers, ikke er oversatt til skandinavisk!</i></p>

Første vers gjengir juleevangeliet i poetisk form. Dets universelle karakter understrekes sterkt; det er for hele verden og alle nasjoner. Med uttrykket "Synderen forent med Gud!" foregriper Charles Wesley samtidig sin tolkning av hva julens evangelium bringer menneskene.

Fra og med andre vers uttrykkes Charles Wesleys teologiske tolkning av bibeltekstene. Han vektlegger inkarnasjonen, at barnet i krybben var Gud, og ikke et hvilket som helst spedbarn.³⁴ Setningen "*Veiled in flesh the Godhead see; hail th'incarnate Deity*" er spekket av teologi. For det første beskrives Jesusbarnet som den inkarnerte Gud. For det andre erfarer vi i Jesus ikke bare Kristus, Guds salvede sønn, den andre personen i guddommen; i Jesusbarnet

³⁴ Dette kommer imidlertid langt sterkere til uttrykk i den engelske teksten enn i den norske oversettelsen.

Den svenske oversettelsen har et sterkere inkarnasjons- så vel som metodistteologisk innhold enn hva den norske har: "Nära kommer livets ord, tar gestalt på denna jord. Mitt ibland oss bor det här, visar oss vad kärlek är" (*Metodistkyrkans psalmbok*, nr. 123).

Salmedikteren Svein Ellingsen (1929-) har fornyet dette østlige motivet også innen Den norske (se for eksempel, (*Norsk salmebok*, nr. 650).

møter vi den treene Gud i all sin fylde, skaperen, frelseren og livgiveren som er kommet til verden for å gjenreise sin falne skapning.

Tredje vers kombinerer to viktige tema. For det første trekkes parallellene mellom det kristne juleevangeliet og de hebraiske profetiene om Messias. Han bringer lys og liv til Guds skapning, som siden Adams fall har vært levd i syndens mørke og i dødens skygge. Dermed blir Betlehemsbarnet det som bringer Guds rett til jorden. For det andre forstår Charles Wesley frelsen som *helbredelse*, et begrep som går tilbake til to forestillinger, og som begge understrekes spesielt sterkt i kristenhetens østlige tradisjon. Den ene (svensk *hälbrägdagöra*) er at syndefallets virkninger oppfattes som en sykdom, som bare Gud som den store legen kan helbrede. Den andre forestillingen (svensk *häla*) går tilbake på tanken på den syndige skapningen som brutt i stykker, slik at synderen gjennom frelsen blir helt menneske igjen.³⁵ Men også naturen og samfunnet er ødelagt, og trenger å bli helt.

Det fjerde verset, som ikke er tatt med i den norske oversettelsen, trekker parallellene mellom den første og den andre Adam, og underforstått også mellom den første Eva og den andre, det vil si Maria, Jesu mor. Frelsens innhold beskrives her som at den første Adams bilde, synden, blir hvasket ut av synderens ansikt og blir erstatt med den andre Adams bilde. Hva innebærer så det? Jo, først og fremst å bli fylt med Guds kjærlighet.

Hvilke misjonsteologiske slutninger kan vi trekke av denne salmen? Først og fremst har salmen ivaretatt juleevangeliets universelle karakter. Juleevangeliet tilhører ikke bare oss, ikke den kristne kirken en gang, men hele menneskeheten. For det andre forteller salmen om det frelste mennesket som det nye menneske, som er Kristus lik. Det er nærliggende å knytte disse poengene sammen: Slik Kristus kom til oss for å bringe forsoning og fred, skal vi, som har mottatt denne gaven, formidle den videre til andre mennesker og nasjoner, i ord og i handling.

Universell forløsning

Guds nåde er universell. Fordi skylden er universell (Wesley, John & Charles, 1745:3), er nåden det samme. Charles Wesley insisterer på at nåden er full, fri og til stede her og nå:

5. Guds kjærlighet er fri,
Å kom nå, tro og kjenn!
Så får du samme fred som vi,
Så blir og du Guds venn
(*Metodistkirkens salmebok*, nr. 206:5).

³⁵ Begge disse forestillingene er bundet sammen i mange salmer av Charles Wesley, for eksempel: "Frels og helbred min syke sjel, / Plaget av synden, gjør meg hel!" (*Metodistkirkens salmebok*, nr. 122:2).

Salmedikteren Svein Ellingsen (1929-) har fornyet dette østlige motivet også innen Den norske (se for eksempel, (*Norsk salmebok*, nr. 650)).

Dette verset illustrerer at selv om nåden er fri, så skal frelsen ikke oppfattes som universalistisk i den forstand at alle blir frelst til slutt. Den enkelte må selv komme og erfare Guds gave. Den wesleyanske universalismen innebærer at alle mennesker har lik mulighet til å motta Guds nåde og erfare frelse, og ikke at alle mennesker blir frelst. Gud øser uavlatelig sin nåde ut over hele menneskeheten. Men det er opp til den enkelte å motta nåden. Dette er i seg selv et viktig misjonsmotiv. Med Messias' komme har et fundamentalt tidsskille funnet sted. Nå er tida inne for misjon (Wesley 1746b:14).

Forventningen om Kristi snarlig forestående gjenkomst gav den første kristne kirken en følelse av at den hadde kort tid å formidle evangeliet på. Det samme skjedde med de første metodistene. Deres messianske håp og erfaring av at løftene var begynt å gå i oppfyllelse, sendte dem ut på nytt og på nytt til sine medmennesker hver dag. Frelsen var ferdig for alle.

Nådens universelle karakter er et typisk trekk for wesleyansk teologi. Men ofte er den under betegnelsen "den forberedende nåde" blitt forstått innenfor vekkellesbevegelsens skjema for synders angrep og bot før omvendelsen. Det latinske uttrykket (*gratia praeveniens*) betyr imidlertid heller "den forutgående nåde", det vil si at Guds nåde alltid kommer først. Før mennesket selv tenker på Gud, er det omsluttet av Guds nåde. Det er en del felles trekk mellom den wesleyanske forståelsen av Guds forutgående nåde Luthers lære om lovens første bruk, som jo understreker det poeng at Gud virker over alt i skaperverket og samfunnet. Men John og Charles Wesley understreker sterkere det ubegrensede omfanget av Guds frelestilbud. Derfor kan formidlingen av evangeliet ikke begrenses til kirken, men må omslutte alle mennesker uansett kjønn, rase, nasjon, religion og sosial status:

1. Kom, syndere, til nådens fest!
Kom hver en sjel, bli Jesu gjest!
Må ingen bli tilbake her
For nådens Gud innbyr enhver.

2. Gud kaller nu, gi nøye akt!
Kom hver og en, alt er fullbrakt!
Å synde, kom det nu i hu:
I Kristus alt er rede nu!

3. Kom, kjære sjel, som fredløs går!
Hos Jesus Krist du hvile får.
Du som er syk og sår og blind,
Kom nu til Lammets bryllup inn!

4. Mitt budskap som fra Herren ta!
Kom, arme sjel, kom nu i dag!
I kjærlighet Gud kaller deg.
Han roper: Synder, kom til meg!
(*Metodistkirkens salmebok*, nr. 133).

Individualisme eller kollektivism?

Misjonshistorikeren Herbert Kane (1981:81) hevder at den moderne misjonsbevegelse ble til i møtet mellom den tyske pietismen og de anglo-amerikanske vekkellesbevegelsene, og at brødrene Wesley og metodistpredikanten George Whitefield ble forbindelsesleddene i henholdsvis England og Amerika. Misjonsbevegelsens teologiske forutsetning var at den enkelte troende, som selv hadde erfart Guds frelsende nåde, gikk ut til hedningefolk for å vitne om sin opplevelse for enkeltpersoner. Den bygget derfor på et sterkt individualistisk

frelsessyn. Fordi samfunnsmessige perspektiver var isolert fra misjonsforståelsen, var det mulig for misjonsorganisasjonene å utøve sin virksomhet i samarbeid med kolonimakter og handelskompanier, som undertrykket befolkningen. I mange tilfelle ble misjonen en del av koloniseringen.

Her er det viktig å være oppmerksom på en grunnleggende forskjell mellom den moderne misjonsbevegelsen, som først skjøt fart fra omkring år 1800, og brødrene Wesleys misjonsforståelse. Metodismen henvendte seg også til enkeltpersoner, men uten å formidle et individualistisk menneskesyn. Frelsen var Guds tilbud til hele menneskeheten. Men den måtte mottas av den enkelte. Dermed fastholdt de et personlig perspektiv innenfor rammen av et kollektivt perspektiv. Jeg nevner to eksempler som illustrerer hvordan det personlige og kollektive hører sammen:

2. Thou hast the PROPHECY fulfill'd,
The grand Orig'nal Compact sealed,
For which thy Word and Oath were join'd:
The PROMISE to our Fallen Head,
To every Child of Adam made,
Is now pour'd out on all Mankind
(Wesley 1746b:3).

4. O might we Each receive the Grace
By Thee to call the Saviour *mine!*
Come, *Holy Ghost*, to all our Race,
Bring in the Righteousness Divine,
Inspire the Sense of Sins Forgiven,
And give our Earth a Taste of Heaven
(Wesley 1746b:24).

Da John Wesley hevdet at kristendommen i sin grunn er en "sosial" religion (*WW*, 1:533) mente han at den bare kan utøves innen fellesskapet av mennesker. Det førte til at metodistisk misjon, så langt jeg kjenner til, aldri gikk kolonimaktens ærend, men framstod tvert om som et kritisk korrektiv til makthavernes politikk med omfattende programmer for å bedre befolkningens kår, økonomisk og med hensyn til helse og utdanning.

Eskatologi: Frelsen forstått som ny skapelse

Årsaken til at metodismen tross sin omfattende sosiale og diakonale aktivitet aldri ble en tradisjonell filantropisk bevegelse, var dens nåtidige eskatologi. Den innebar at Guds rike var kommet i sin begynnelse med Jesus Kristus, og det kommer stadig til verden, inntil det skal komme i sin fylde ved Kristi gjenkomst. Der gudsríkets krefter utløses, skjer en reell forvandling. En lang rekke salmer illustrerer dette. Hos Charles Wesley beskrives den eskatologiske virkeligheten gjerne som erfaringen av "himmelen her nede", for eksempel i følgende salme:

1. Å hvor salig den er
Som har Frelseren kjær,
Og som hviler
med trygghet i Gud.
Ingen visdom forstår

Hvilken glede den får
Som ved troen blir
Frelserens brud.

2. Det er himmelen her

Å få Frelseren kjær,
Og Guds engler
ei mer kan formå
Enn å elske sin Gud,
Og å lyde hans bud,

Og for Herren
tilbedende stå.

3. Jesus hele min tid
Er min fryd og tillit,
Min forløsning,
min evige ro.
Å at syndere må

Samme salighet få
Hos vår Jesus
ved bønn og ved tro.

4. Denne glede jeg fikk
Da til Jesus jeg gikk,
Og fant fred i
hans hellige navn.

Da mitt hjerte fikk tro,
Fant jeg glede og ro,
Og en himmel
i Frelserens favn.
(*Metodistkirkens salmebok*, nr.
200).

Spesielt i vers 3 formuleres et misjonsmotiv, om enn riktig nok i ønskets eller bønnens form: "Å at syndere må / Samme salighet få / Hos vår Jesus" (merk det korporative "vår Jesus"!)." Vegen er ikke lang til at den troende oppdager at syndere kan få del i saligheten ved at hun eller han selv vitner for syndere om den.

Kjærlighet som bevis på Guds nærvær

Brødrene Wesleys realiserte eskatologi handler imidlertid ikke bare om en erfaring av himmelen midt i den troendes liv i verden. Den innebærer også en forvandling av den troende. Og den skjer ved at Gud deler sin egen natur, som er kjærlighet, med den troende. Det som teologisk beskrives som helliggjørelsen, er ikke noe annet enn at den troende blir fylt av Guds kjærlighet og lever i det dobbelte kjærlighetsbud, å elske Gud og sin neste:

1. Kjærlighet som ei har
like,
Med Guds Sønn kom til
oss ned.
Nå Guds nådes kongerike
Er iblant oss med sin fred.
Jesus, livets lys og kilde,
Synd'res håp og salighet,
Vi i dine øyne milde
Ser Guds dyp av
kjærlighet.

2. Kom, Allmektige, besøk
oss
I vår nøds og trengsels tid.
Himmeldrott, se snarlig til
oss,
Styrk oss til din egen strid!
All vår lengsel er å være
Deg et tempel natt og dag,
Takk og ære deg frembære
Lovsang i hvert hjerteslag.

3. Alt hva synden har lagt øde,
Reise du på ny i glans.
Liv du kalte fram av døde,
Krone du med seierskrans!
I ditt åsyns lys forklaret,
Fylt av himlens salighet,
Blir oss evig åpenbaret
Frelsens hav av kjærlighet.
(*Metodistkirkens salmebok*, nr.
470).

Charles Wesley synger her om at vi i Jesu milde øyne "ser Guds dyp av kjærlighet". Men det dreier seg om mer enn en åpenbaring av Guds kjærlighet. Først og fremst handler det om at Guds kjærlighet gjenreiser "alt hva synden har lagt øde" ved at den troende selv får del i kjærligheten. Det skjer imidlertid ikke for den troende alene, for Gud kaller til medarbeiderskap med seg tjeneste i tjenesten for andre. Kjærligheten gir den kraften som er nødvendig: "Styrk oss til din egen strid".

Som nevnt har Charles Wesley et trinitarisk perspektiv på Gud. Selv om Guds kjærlighet blir åpenbart gjennom Jesus Kristus, blir den formidlet til menneskene gjennom Den hellige ånd som livgiveren. Helt grunnleggende i wesleyansk eskatologi er derfor den sentrale betydningen som ånden tillegges:

CHARLES WESLEY'S SALME	KOMMENTAR
1. <i>Jesus, the gift divine I know, The gift divine I ask of thee; That living water now bestow, Thy Spirit and thyself on me. Thou, Lord, of life the fountain art: Now let me find thee in my heart!</i>	Gud er livets kilde: Gaven, som det henvises til, er guddommelig liv formidlet ved Den hellige ånd. Metaforen med det levende vann er tatt fra Jesu proklamasjon i Johannes-evangeliet. Skriftreferanser: Joh. 4:10-15, 7:37-39; Sal. 36:9.
2. <i>Thee let me drink, and thirst no more For drops of finite happiness; Spring up, O well, in heavenly power, In streams of pure, perennial peace, In peace, that none can take away, In joy, which shall forever stay.</i>	Temaet utvikles nærmere: Dette nye livet vil, etter Charles Wesleys forståelse, formidle fred, som er et karakteristisk trekk ved den messianske tid. I følge de hebraiske profetene omfatter denne freden langt mer enn den troendes følelser. Derfor kan man forvente at også perspektiver som går ut over de personlige, omfattes i forståelse av gudslivets innhold. Skriftreferanser: 4. Mos. 21:17; Joh. 14:27, 16:22.
3. <i>Father, on me the grace bestow, unblameable before thy sight, Whence all the streams of mercy flow; Mercy, thy own supreme delight, To me, for Jesu's sake impart, And plant thy nature in my heart.</i>	Bønn om forvandling: Den hebraiske forventningen om Åndens utgytelse er knyttet til tanken om dens komme som et nærende regn (5 Mos. 11:14; Jer. 5:24; Joel 2:23). Hellighets- og pinsebevegelsene har videreutviklet den wesleyanske forståelsen av helliggjørelsen som vekst. Skriftreferanser: 1 Tess. 3:13; Mik. 7:18.
4. <i>Thy mind throughout my life be shown, While listening to the wretch's cry, The widow's and the orphan's groan, On mercy's wings I swiftly fly The poor and helpless to relieve, My life, my all for them to give.</i>	Etiske konsekvenser: Gaven – gudslivet – er tiltenkt for den troendes neste og ikke for den troende alene: " <i>My life, my all for them to give</i> ". Folk i nød må få hjelp og på den troendes bekostning, om nødvendig. Skriftreferanser: Jak. 1:27.
5. <i>Thus may I show thy Spirit within, Which purges me from every stain; Unspotted from the world and sin</i>	Konklusjon: Wesleyansk kristendomsforståelse oppfatter kjærlighetsgjerninger som et spørsmål om troens

<p><i>My faith's integrity maintain, The truth of my religion prove By perfect purity and love.</i></p>	<p>integritet (troens frukt) og ikke som uttrykk for en pelagiansk frelseslære. Hvordan kan en person som er forvandlet av Guds kjærlighet uttrykke denne erfaringen på annen måte enn ved å elske sin neste? Skriftreferanser: Jak. 1:27; Job 2:3.</p>
---	---

(Kimbrough 1993, nr. 11).

Med den østlige teologiske tradisjonen hevdet brødrene Wesley hevdet at den troende får del i Guds natur ved å bli fylt av Guds ånd og kjærlighet. Dette førte ikke til en spiritualistisk forståelse av menneskelivet. Tvert om pekte de på at kjærligheten er en frukt av troen (Gal. 5:6), som skal synliggjøres. Når de formante hvordan underviste om hvordan Guds kjærlighet skulle formidles videre til medmenneskene, viste de til konkrete bibelsteder som eksempler. Typiske er for eksempel Bergprekenens saligprisninger (Mt. 5:3-12) og antiteser (Mt. 5:21-48), den gygne regel (Mt. 7:12), Jesu domsliknelse (Mt. 25:31-48) og Kjærlighetens høysang (1 Kor. 13).

21. mars 1757 døde Mary Naylor, som Charles Wesley nærmest kanoniserte som en metodist-helgen ved å skrive følgende hyllest-dikt til hennes minne:

1. The golden rule [Mt. 7:12] she has pursued,
and did to others as she would others should do to her:
justice composed her upright soul,
justice did all her thoughts control,
and formed her character.

2. Affliction, poverty, disease,
drew out her soul in soft distress,
the wretched to relieve:
in all the works of love employed,
her sympathizing [*sic*]soul enjoyed
the blessedness to give.

3. Her Savior in his members seen,
a stranger she received him in,
an hungry Jesus fed,
tended the sick, imprisoned Lord [Mt. 25:34-40],
and flew in all his wants to afford

her ministerial aid.

4. A nursing-mother to the poor,
for them she husbanded the store,
her life, her all, bestowed;
for them she labored day and night,
in doing good her whole delight,
in copying after God.

5. Away, my tears and selfish sights!
The happy saint in paradise
requires us not to mourn;
but rather keep her life in view,
and still her shining steps pursue,
till all to God return

(Kimbrough 1993, nr. 12).

Salmen beskriver hvordan Mary Naylor praktiserte den gyldne regel slik at hennes egen personlighet ble formet av den. Dette fikk umiddelbare følger for hennes liv, som hun levde for andre, spesielt for dem som trengte henne aller mest. Etter hennes død ble hun derfor et eksempel til etterfølgelse i formidlingen av Guds kjærlighet til menneskene.

Messias' rike og Jubelåret

Mary Naylor eksempl tyder på at den wesleyanske metodismen forankret sin eskatologi i de hebraiske profetiene om det messianske riket, der Gud ville gjenreise fred, rett og harmoni i alt det skapte. Hennes handlinger for de fattige var en konsekvens av at hun erkjente disse profetiens gyldighet for sin eget liv. Like viktige var bibelens beskrivelser av Sabbatsåret og Jubelåret (3 Mos. 25), som gav retningslinjer for hvordan jorden og den sosiale orden skulle tilbakeføres til Guds orden. I den grad profetiene var utopiske, var det hennes oppgave å bidra til at de også ble til en historisk realitet.

Charles Wesley salme "Å kunne jeg på englers vis" ble skrevet på årssdagen etter hans erfaring av trosvissnet. Den tar utgangspunkt i Jubelåret og dets konsekvenser for den troende. Denne salmen, som ble plassert som nr. 1 i *A Collection of Hymns for the use of the People called Methodists* (1780), og som fortsatt har denne plassen i metodistiske salmebøker over hele verden, gir uttrykk for essensen i metodismens kristendomsforståelse. Den dokumenterer også hvordan misjonen blir en nødvendig konsekvens av Guds frelse og menneskenes erfaring av den:³⁶

O for a thousand tongues to sing (WW, 7:79-81; UMC Hymnal, # 57).	KOMMENTAR	Å kunne jeg på englers vis (Metodistkirkens salmebok, nr. 1).
Vers 1: Første lovprisning		
1. Glory to God, and praise and love / Be ever, ever given, / By saints below and saints above, / The church in earth and heaven.	Salmen åpner med en lovprisning til Gud. Konteksten er universell og inkluderer både himmel og jord. Erfaringen av helliggjørelsen ("love" / "saints below") fører til et naturlig ønske om å lovprise Gud. Som et messiansk folk er metodistene en del av den universelle kirken.	
Vers 2-6: Charles Wesleys personlige erfaring av frelsen		
2. On this glad day the glorious Sun / Of Righteousness arose; / On my benighted soul He shone / And filled it with repose.	"This day" refererer til Pinedag, 21 mai 1738, da han for første gang opplevde trosvissnet, som beskrives som en overgang fra mørke til lys. På årssdagen for denne opplevelsen føler han trang til å gi Gud æren for dette.	

³⁶ Charles Wesley hadde opprinnelig det sjuende verset først, med følgende åpningslinje: "With me, your chief, ye then shall know" (WW, 7:81).

<p>3. Sudden expired the legal strife, / 'Twas then I ceased to grieve; / My second, real, living life / I then began to live.</p>	<p>Det henspilles på klassisk reformasjonsretorikk ("legal strife") samtidig som erfaringen tolkes som en overgang fra død til liv (Rom. 3:21; 1 Joh. 3:14). Vekten ligger imidlertid på den totale forvandlingen av den tilgitte synderen.</p>	
<p>4. Then with my heart I first believed, / Believed with faith divine, / Power with the Holy Ghost received / To call the Savior mine.</p>	<p>Erfaringen 21. mai 1738 defineres som en dyp personlig erfaring av tro ("To call the Savior mine") og også som en erfaring av Åndens kraft (Rom. 8:14-16).</p>	
<p>5. I felt my Lord's atoning blood / Close to my soul applied; / Me, me He loved, the Son of God, / For me, for me He died!</p>	<p>Kristi forsoningsdød ble erfart for ham personlig (Rom. 5:8, 18);³⁷ "felt" henspiller på erfaring mer enn på følelser.</p>	
<p>6. I found and owned His promise true, / Ascertained of my part, / My pardon passed in heaven I knew / When written on my heart.</p>	<p>Verset fortolker erfaringen 21. mai 1738 som en erfaring av visshet (Mt. 16:19; Rom. 8:16); "knew" henspiller mer til en intim personlig erfaring enn til kunnskap som kognitivt fenomen.</p>	
<p>Vers 7: Andre lovprisning</p>		
<p>7. O for a thousand tongues to sing / My great Redeemer's praise, / The glories of my God and King, / The triumphs of His grace!</p>	<p>Gud lovprises fordi metodistene har erfart frelsen (Sal. 119:172; 145:1). Terminologien ("a thousand tongues") er både universelt og pneumatologisk (Acts 2:3), og understreker at frelsen er for hele verden og ikke for metodistene alene. Frelsen, Ånden og misjonen hører sammen.</p>	<p>1. Å kunne jeg på englers vis / Med løste tungers lyd / Få synge høyt min Frelsers pris / Med rik og hellig fryd.</p>
<p>Vers 8-9: Metodistene utfordres til misjon Som en naturlig følge av frelseserfaringen utfordres metodistene til å proklamere budskapet om Guds nåde rundt om i hele verden (Mt. 9:31; Sal. 66:2).</p>		

³⁷ Dette er et annet perspektiv enn Luthers, for eksempel, som hevder at dåpens nåde først overføres på mennesket gjennom dåpen.

<p>8. My gracious Master and my God, / Assist me to proclaim, / To spread through all the earth abroad / The honors of Thy name.</p>	<p>Misjonskallet er uttalt direkte, men i form av et løfte om kraft til å bidra i Guds misjon.</p>	<p>2. Hjelp meg min Frelser, du min Gud, / Å leve til ditt gavn. / Gi kraft å gå i verden ut / Og vitne om ditt navn!</p>
<p>9. Jesus! the name that charms our fears, / That bids our sorrows cease; / 'Tis music in the sinner's ears, / 'Tis life, and health, and peace.</p>	<p>Sannsynlig henvisning til Paulus' Kristus-hymne (Fil. 2:5-11), som antyder at Gud er fortsatt som en ydmyk tjener, som har omsorg for menneskene. Henvisningen forsterker den universelle tonen i salmen.</p>	<p>3. Du som for meg på korset hang / Og dødens smerte led, / Legg i min sjel i gledessang. / Mitt hjerte fyll med fred!</p>
<p>Vers 10-12: Teologisk utledning av frelsens innhold Frelsen, som Charles Wesley og metodistene har erfart, beskrives nå mer i detalj. Den bibelske bakgrunnen er de hebraiske profetiene om frigjøringen av fanger, som skal skje i den messianske tid. Nå har Messias kommet i Jesus Kristus, og daggryet til Guds rike er erfart i metodistenes liv. Innholdet i denne erfaringen er:</p>		
<p>10. He breaks the power of cancelled sin, / He sets the prisoner free; / His blood can make the foulest clean, / His blood availed for me.</p>	<p>Messias bringer frigjøring fra personlige så vel som sosiale onder (Jes. 61:1; 1:18; Gal. 2:20); sammenliknet med de kontinentale reformatorene insisterer Charles Wesley på at frelsen fjerner syndens makt i tillegg til syndens skyld.</p>	<p>4. Han løser alle syndebånd / Og setter fangen fri. / Han renser sjelen ved sin ånd / Og står i nøden bi!</p>
<p>11. He speaks, and, listening to His voice, / New life the dead receive, / The mournful, broken hearts rejoice, / The humble poor believe.</p>	<p>Fornyelse gjennom erfaring av nytt, guddommelig liv (Jh. 11:24; 1 Jh. 3:14; Mt. 5:3-4).</p>	
<p>12. Hear Him, ye deaf; / Him praise, ye dumb, / Your loosened tongues employ; / Ye blind, behold your Savior come, / And leap, ye lame, for joy.</p>	<p>Menneskelige funksjonshemninger helbredes som del av Guds nyskaping av verden (Mt. 11:4-5; Mk. 7:37; Is. 35:5-6; Apg. 3:8); NB: en alt for spiritualistisk fortolkning som hevder at det her bare henviser til åndelig død og blindhet, risikerer å tape det betydningsfulle budskapet om gjenopprettelse.</p>	<p>5. Du døve, hør, rop, stumme ut / Med løste tungers lyd. / Du blinde se og pris din Gud. / Du lamme spring av fryd!</p>

Vers 13-16: Utleddning av metodismens misjonsbudskap		
Resten av salmen, inkludert det ekstra verset som ble inkludert i 1780-utgaven, er en oppsummering av Wesleyansk kristendomsforståelse i poetisk form. Det viser at proklamasjonen av frelse må forholde seg til det faktum at Guds frelse er for alle, og at ingen er utelukket fra Guds nåde.		
13. Look unto Him, ye nations, own / Your God, ye fallen race; / Look, and be saved through faith alone, / Be justified by grace.	Universelt fokus: Alle nasjonen er tilbudt frelse, som er fri for alle og formidles ved Guds nåde og synderens tro (Jes. 45:22; Ef. 2:8).	
14. See all your sins on Jesus laid: / The Lamb of God was slain, / His soul was once an offering made / For every soul of man.	Personlig fokus: Kristi forsoningsdød er for alle personer på jorda (Jes. 53:6; Jh. 1:29; Åp. 5:6; Jes. 53:10).	
[18. Awake from guilty nature's sleep, / And Christ shall give you light, / Cast all your sins into the deep, / And wash the Æthiop white.]	Kall til omvendelse ved henvisning til løftene om tiltgivelse og renselse. Referansen til etioperen, som hadde mørk hudfarge, hentyder direkte til kirkens misjonsansvar (Ef. 5:14; Mik. 7:19; Jer. 13:23; Apg. 8:26-40; Sal. 51:9).]	
15. Harlots and publicans and thieves / In holy triumph join! / Saved is the sinner that believes / From crimes as great as mine.	Alle verdens utstøtte er omfattet av Guds tilbud om frelse. Ved å antyde at han selv ikke er noe bedre enn prostituerte og tollere, framhever Charles Wesley at det eksisterer en grunnleggende solidaritet – i synd – mellom alle mennesker. Men den tilsvarende solidariteten – i Guds nåde – er like viktig (Mt. 21:31).	
16. Murderers and all ye hellish crew / In holy triumph join! / Believe the Savior died for you; / For me the savior died.	Ikke en gang mordere og mennesker som er fordømt til helvete er utelukket fra Guds frelestilbud, for Kristus døde for hvert eneste menneske.	
Vers 17: Konklusjon		

<p>17. With me, your chief, you then shall know, / Shall feel your sins forgiven; / Anticipate your heaven below, / And own that love is heaven.</p>	<p>Alle som er syndere, har mulighet til å erfare syndenes tilgivelse. De skal også kunne å erfare forvente helliggjørelse, her beskrevet som <i>heaven below</i>. Innholdet i denne erfaringen er kjærlighet til Gud og til nesten (1 Tim. 1:15).</p>	
--	--	--

Charles Wesleys kall til omvendelse, rettferdiggjørelse og helliggjørelse, er satt inn i en stor universell sammenheng, der frelsen medfører gjenopprettelsen av den falne skapningen. Som Guds medarbeidere trekkes de troende inn i denne fornyelsen av skaperverket, noe som har et meget konkret innhold:

2. Work for the weak, and sick, and poor,
raiment and food for them procure,
and mindful of God's word,
enjoy the blessedness to give,
lay out your gettings to relieve
the members of your Lord.

3. Your labor which proceeds from love,
Jesus shall graciously approve,
with full felicity,
with brightest crowns your loan repay,
and tell you in that joyful day,
"Ye did it unto Me"
(Kimbrough 1993, nr. 10).

De fattige: "Jesu hjertevenner"

Både John og Charles Wesley framhever de fattiges plass i Guds frelsesvilje. Konsekvensen er at de fattige også må stå i sentrum for de troendes kamp for rettferdighet. Utgangspunktet er igjen den messianske tids gjenopprettelse av Guds rett, som innebærer en rettferdig fordeling av verdens økonomiske og andre ressurser. De taler derfor om økonomisk og sosial forarming og ikke om åndelig fattigdom.

1. The poor as Jesus' bosom-friends,
the poor he makes his latest care,
to all his followers commends,
and wills us on our hands to bear;
the poor our dearest care we make,
and love them for our Savior's sake.

endowed with wisdom to possess
the mammon of unrighteousness.

2. Whate'er thou dost to us entrust,
with thy peculiar blessing blessed,
O make us diligent and just,
as stewards faithful to the least,

3. Help us to make the poor our friends,
by that which paves the way to hell,
that when our loving labor ends,
and dying from this earth we fail,
our friends may greet us in the skies
born to a life that never dies
(Kimbrough 1993, nr. 3).

Den troendes respons på frelsen: Misjon i ens egen nære kontekst

Jeg har nevnt allerede at for Charles Wesley, bør misjon være en naturlig konsekvens av frelseserfaringen. Frelsen er Guds alene, og den troende kan ikke gjøre noe som helst for å bidra til den. Men den troende forutsettes å reagere på erfaringen av frelsen. Troen forutsettes å bære frukt. Kort sakt består den troendes respons i å formidle til andre hva hun eller han selv har erfart. Det skjer først og fremst ved at det nye livet som den troende har erfart, blir gjort synlig for medmenneskene i hverdagen. I ord, men kanskje aller mest i handlinger som gjenspeiler Guds nåde og kjærlighet, formidles Guds tilgivende og fornyende nåde til verden.

Men de første metodistene tok også med seg sin erfaring til nye steder. I mange tilfelle sendte John Wesley metodister, predikanter og andre, til nye steder. Dette er bakgrunnen for følgende salme av Charles Wesley:

1. Du som ble kalt til strid
I Herrens egen hær,
Reis deg, for nå er kampens tid,
Og seirens dag er nær.
Gjort sterkt ved kraftens ånd,
Nå jubler Herrens leir,
Gud strir for oss med allmakts hånd,
Vi vinner mer enn seir.

2. Gled deg ved Herrens makt.
Et syn skal gi deg mot.
Alt som står Gud i mot blir lagt
Til skammel for hans fot.
Når så det siste slag

Og all din angst er endt,
Da gryr en evig lyses dag
Hvor tap til seier blir vendt.

3. Dekk deg blant troens skjold,
Din brynje være hel:
Kjemp så mot synd og Satans vold
Av all din hu og sjel.
Fra kraft til kraft med fredag
Gå frem i troens bønn:
Tred alle mørkets makter ned
Og vent så seirens lønn!
(*Metodistkirkens salmebok*, nr. 606).

Kall til misjon

I vår tid overlater metodistene stort sett sitt misjonsansvar til Metodistkirkens misjonsselskap og Metodistkirkens hjemmemisjon, og nøyer seg med å gi forholdsvis små gaver til denne institusjonaliserte misjonsvirksomheten. De første metodistene så annerledes på sitt ansvar. Brødrene Wesley organiserte aldri noe misjonsselskap, fordi vekkelsesbevegelsen som sådan var en gigantisk misjonsorganisasjon. Den enkelte metodist visste at formidlingen av evangeliet var et ansvar som de delte med predikantene. Få salmer uttrykker dette så klart som denne salmen:

1. Jeg har et hellig kall,
Min Gud å tjene her.
En sjel for himlen reddes skal,
Mitt livsens mål det er.

2. Min samtid tjene vel,

Fullbyrde rett mitt kall,
Med Gud og med en vilje hel
Visst målet nåes skal.

3. Gud, hjelp meg vandre så
Som for ditt åsyn her
Så at din tjener kan bestå
Når regnskap kreves der.

4. Hjelp meg på vakt å stå,
På deg fortrøste meg
Så jeg mitt kall ei svikte må,
Men være tro mot deg!
(*Metodistkirkens salmebok*, nr. 456).

Da denne salmen opprinnelig ble oversatt til norsk, het det første verset: "Jeg har et hellig kall, / Min Gud å tjene her. / *Min* sjel for himlen reddes skal, / Mitt livsens mål det er". Dette var en klar pelagiansk forvrengning av Charles Wesleys mening. I følge ham er vårt hellige kall å tjene Gud, og det gjør vi ved å redde vår nestes sjel for himmelen og ikke vår egen. Hans poeng er at målet for den troendes frelse ikke er den troende selv, men den troendes neste. Ved å formidle sin frelseserfaring til sin neste blir den troende et redskap i Guds frelse av verden. Dermed leder den wesleyanske frelsesteologien inn i misjonsteologien: Frelsen av den enkelte leder til formidling av evangeliet til omverden.

Naturlig kirkevekst

Knut Refsdal

Innledning

Boken "NATURLIG KIRKEVEKST" skrevet av tyskeren Christian Schwartz er den mest omtalte boken om kirkevekst som er skrevet på mange år. Den vekker oppsikt og den omtales med begeistring av prester og menighetsledere over hele verden.

Utgangspunktet for NATURLIG KIRKEVEKST er en stor, internasjonal menighetsundersøkelse som ble gjennomført for noen år siden. Over 1000 menigheter fra 32 land over hele verden, var med i denne undersøkelsen, som er den største som noen gang er gjennomført.

Metodistkirken i Norge har vedtatt å satse på NATURLIG KIRKEVEKST. For tiden gjennomgår fem av kirkens prester, deriblant jeg, en veilederutdanning som tar sikte på å bistå menigheter som ønsker å arbeide målrettet og effektivt med hvordan man driver kirken.

Å bygge kirke

Jeg har av og til lurt på hva Jesus egentlig så i apostelen Peter. Han som både svikta og bedro. Kunne han være noe å bygge kirke på? Vi vet ikke hva Jesus så i Peter, men vi vet hva Peter så i Jesus. Han sa: "Du er Messias, den levende Guds Sønn!" Han hadde ikke noe mer å vise til enn dette. Han hadde ikke noen klar kompetanse som gjorde ham spesielt skikket til å bli kirkens første leder. Men han visste svaret på hvem Jesus er. Og Jesus bygger, i dag som den gang, sin kirke på mennesker som taler sant om hvem han er.

Det å bygge kirke, i betydningen et kirkehus, er en spennende og vanskelig oppgave. Men det å bygge kirke, i betydningen en menighet, er enda mer spennende - og enda vanskeligere. Det er en kontinuerlig prosess, som vi aldri blir ferdige med.

Jeg synes bildet med å bygge kirke er godt. Når man bygger trenger man mennesker som kan mange ulike ting. Man utfyller hverandre for å skape en helhet. Men det er allikevel nødvendig for den enkelte å vite hva som bygges. Hvis man går på en byggeplass og spør en elektriker om hva som bygges der, vil hun helt sikkert kunne gi et svar, selv om hun bare er involvert i en bitte liten del av bygget. Men jeg er ikke like sikker på om man hadde fått et like klart svar om man hadde gått til en aktiv kirkegjenger og spurt hva slags menighet dere bygger.

Hvorfor er det så vanskelig å bygge kirke? Svarene på dette spørsmålet er mange: Noen vil kanskje si: "Folk viser så liten interesse for menigheten!" Andre vil muligens si: "De fleste viser mindre vilje til å være med i et forpliktende fellesskap enn tidligere!" Eller kanskje er det noen som sier: "Menigheten er så gammeldags!"

Noe av utgangspunktet mitt i dag er dette sitatet som jeg hørte en gang: "Hvis man ikke vet hvor man vil, så er alle veier bra!" Det er logisk nok, det. Når man er på interrail så reiser man ofte sånn: Litt tilfeldig, uten å bry seg så mye om hvordan dagene går eller om hva som skjer. Det kan være en flott måte å reise på. Men jeg er ikke sikker på om det er den rette måten å bygge menighet på. Da trenger vi å gjennomtenke hva vi vil, på hvilken måte vi skal gjøre ting og hvordan vi skal sette oss mål.

NATURLIG KIRKEVEKST er et verktøy for å arbeide med det å bygge kirke. Men NATURLIG KIRKEVEKST er ikke en kjapp løsning med raske resultater. Det er ikke en aksjon som vi gjennomfører en gang for så å være ferdig. NATURLIG KIRKEVEKST er en prosess, som vi setter i gang og som vi arbeider med over tid.

Kirkevekst – et belastet ord?

Selve ordet "kirkevekst" er et ord som sikkert vekker ulike assosiasjoner i oss. Mange er skeptiske til kirkevekstbevegelsen. Er det fordi man ikke ønsker vekst i sin egen menighet? Er det fordi man ikke ønsker å stille spørsmål ved menighetens effektivitet? Jeg tror ikke det. Men jeg tror ganske mange, inkludert meg selv, er ganske lei av å bli presentert for forenklede regler, prinsipper og modeller som ikke fungerer i praksis. Alle som vet litt om kirkevekst, har møtt navnet på store menigheter som har "funnet løsningen" og som tjener store penger på å selge sine ideer videre. Gjett hvilket land de kommer fra?

Det å lese kirkevekstlitteratur kan være ganske forvirrende. Det er mange opplegg som hevder omtrent som dette: "Gjør som oss og dere vil få samme resultat!" Dessverre er det slik at mange av disse motsier hverandre: Noen mener at det å bygge kjempemenigheter er løsningen. Andre hevder at cellegruppe-menigheter er veien til vekst. Noen mener at gudstjenester rettet mot ikke-kristne er veien å gå. Andre finner løsningen i liturgiske nyskapninger. Noen sier at fokuseringen på bønn er veien å gå. Andre peker på nødvendigheten av menighetens diakonale tjeneste og gjestfriheten. Hvem skal vi høre på? Hva kan vi bruke som modell for vår egen menighet? Hvilken menighet skal vi kopiere?

Kirkevekst i egen kraft

NATURLIG KIRKEVEKST har et annet utgangspunkt: Det handler ikke om modeller, formler eller oppskrifter, men om prinsipper. Det er viktig å skille mellom modeller (begreper som noen menigheter i deler av verden har positiv erfaring med) og prinsipper (det som gjelder alle menigheter overalt). NATURLIG KIRKEVEKST har et prinsipporientert utgangspunkt. Poenget er å overføre felles elementer fra alle voksende menigheter til sin egen situasjon. Det handler om å arbeide med *kvaliteten* på menighetslivet som en nøkkel til vekst. Og dette er viktig: Det viktigste spørsmålet er ikke: "Hvordan skal vi få folk til å komme til gudstjenesten?", men heller: "Hvordan kan vi oppnå en bedre kvalitet på det arbeidet som drives i menigheten?"

Jeg tror det er viktig å sette seg presise, utfordrende, tidsavgrensede og målbare mål for å utvikle seg. Men jeg er ikke så sikker på om for eksempel et mål om å øke gudstjenestebesøket til 250 er et mål som virker motiverende for å gjøre noe konkret som kan føre til vekst. Snarere kan det virke mot sin hensikt, for hvordan skal jeg kunne gjøre noe med det. Mål kan bare være motiverende når de berører områder som folk kan gjøre noe med. Det magiske tallet 250 er ikke motiverende i seg selv. Men det å være mer omsorgsfull over de jeg samarbeider med, det å snakke med nye i kirken, det å invitere folk hjem, er eksempler på oppnåelige mål.

NATURLIG KIRKEVEKST er videre en prosess som understreker at løsningen finnes i den enkelte menighet. Poenget er ikke å kopiere eller følge såkalte "suksessmenigheter" som har funnet formelen, men det handler om å ta utgangspunkt i de ressursene som finnes i menigheten.

Uttrykket "kirkevekst i egen kraft" er derfor et uttrykk som er dekkende for NATURLIG KIRKEVEKST. Hva betyr det? Se på denne illustrasjonen (en vogn med firkantete hjul, fullastet med runde hjul). Vogna blir trukket av og skubbet av to menn som sikkert gjør en helhjertet innsats, men jobben er trøttende, treg og frustrerende. Hvorfor er det slik? Hvis vi spør de to arbeiderne, vil de kanskje si: "Det er fordi vi møter slik motstand!" eller "Det er fordi det går i oppoverbakke!" Svarene trenger ikke å være gale, men illustrasjonen hjelper oss til å forstå at den egentlige frustrasjonen har helt andre årsaker, nemlig firkantete hjul. Illustrasjonen lærer oss at Gud har gitt oss de verktøy vi trenger for kirkevekst. Problemet er at vi ikke gjør bruk av dem. I stedet for å bruke Guds verktøy, prøver vi å gjøre ting i egen kraft. Det betyr ikke at arbeiderne på illustrasjonen er uåndelige eller at målet deres om å få menigheten i bevegelse er feil.

Hva er NATURLIG KIRKEVEKST?

Hvorfor kalles dette utgangspunktet for NATURLIG KIRKEVEKST? "Naturlig" betyr ganske enkelt å lære av naturen. Og å lære av naturen betyr å lære av det Gud har skapt. Jesus selv brukte ofte liknelser fra naturen for å illustrere Guds rike: Liljene på marken, frøet med spirekraft i seg, sennepskornet, fire slags jordsmonn, treet og fruktene, loven om å så og å høste. Noen mener at han brukte disse bildene bare fordi tilhørerne levde i et jordbrukssamfunn og hvis han hadde vært her i dag, hadde han brukt andre bilder. Jeg er ikke så sikker på det.

Et typisk eksempel finner vi i Matt 6:28: "Se på liljene på marken hvordan de vokser." Ordet "se" er ikke helt dekkende. Snarere handler det om å "lære", "observere", "studere" eller "undersøke". Hva er det så vi skal lære. Det er ikke primært skjønnet hos liljene, men snarere vekstmekanismene, det vil si "hvordan de vokser".

Plantenes rotsystem viser hva det handler om: Problemet med mange av de modellene som presenteres for oss i dag, er at de ikke går dypt nok. De fokuserer på det overfladiske og overser det som foregår under jorden, det som har med plantenes rotsystem og jordsmonn å gjøre. Man er så fokusert på frukten at røttene som produserer veksten blir glemt.

Det biotiske potensialet

Alle som studerer Guds skaperverk vil støte på det som vitenskapsfolk kaller det biotiske potensialet. Det er et uttrykk som handler om organismens nedarvede evne til å reproducere seg selv og overleve: En kaffeplante for eksempel produserer kaffebønner, som igjen danner nye kaffeplanter. Dette er hemmeligheten ved alt liv, et guddommelig skapelsesprinsipp. Når vi har med naturlige prosesser å gjøre, er det viktig at den biotiske muligheten får virke så fritt som mulig. Vi kan altså ikke lage eller tvinge fram vekst, men vi kan gjøre miljømotstanden så liten som mulig. Da vil veksten komme av seg selv.

Jeg vet ikke om noen av dere har prøvd å dyrke tomater. Hva skal til for å få et godt utbytte? For det første må frøene plantes på et bestemt tidspunkt. Hver plante må kanskje ha en blomsterpinne å støtte seg til. Så må man hele tiden se etter at plantene har nok lys og vann og andre næringsstoffer.

Det er ikke tilfeldig når man gjør dette. Alt må gjøres i rette tid hvis resultatet skal bli bra. Hele tiden gjør man egne minianalyser for å kunne bestemme hva som er det rette: Man trykker kanskje fingeren i jorda for å se om den er fuktig nok. Man ser etter hvordan plantene vokser. Alt dette gir informasjon om hva det til enhver tid er bruk for.

NATURLIG KIRKEVEKST handler om det samme: I stedet for å storme ut i blinde for å skape veksten, handler det om å stille seg spørsmålet: "Hva er i den gitte situasjonen det nødvendige å gjøre for at denne menigheten skal kunne vokse og utvikle seg?"

Av seg selv-prinsippet

Kjernen i definisjonen av NATURLIG KIRKEVEKST er begrepet "av seg selv". Den bibelske tanken bak dette blir best beskrevet i Mark 4:26-29:

Han sa: "Slik er det med Guds rike: En mann har sådd korn i jorden. Han sover og står opp, det blir natt og det blir dag, og kornet spirer og vokser opp; hvordan det går til, vet han ikke. Av seg selv gir jorden grøde: først strå, så aks og til sist modent korn i akset. Så snart grøden er moden, svinger han sigden; for høsten er kommet."

Denne liknelsen viser tydelig hva vi mennesker kan og bør gjøre: Så og høste, sove og stå opp. Det vi ikke kan, er å bringe fram vekst. Det står tvert imot at jorden på

mystisk vis produserer grøden av seg selv. Det greske ordet som er brukt er "automate" – som bokstavelig talt betyr automatisk. I liknelsen betyr det rett og slett "uten spesiell grunn" og det skal forstås som Guds verk.

Hvis vi overfører dette til kirken, betyr det at en utvikling synes å skje "av seg selv" eller automatisk. Det vil si at det er Guds verk. Vi kan ikke lage vekst, men vi kan prøve å frigjøre det potensialet som Gud har lagt ned i enhver menighet. Vår oppgave er å gjøre miljømotstanden så liten som mulig. Og siden vi har liten innflytelse over det som skjer utenfor kirken, bør vi konsentrere oss om det som er innenfor kirken. Det handler NATURLIG KIRKEVEKST om! Det er det samme som kommer til uttrykk i Paulus' ord i 1 Kor 3:6: "Jeg plantet, Apollos vannet; men Gud gav vekst."

Åtte kvalitetstegn

Kan det tenkes at det er tydelige tegn som er mer utviklet i menigheter som vokser enn i menigheter som ikke vokser? Kan det tenkes at disse tegnene kan utvikles og brukes med en annen innfallsvinkel enn det pragmatiske spørsmålet: "Hvordan skal vi få flere mennesker til å komme til kirken?" Det handler NATURLIG KIRKEVEKST om.

Det internasjonale forskningsprosjektet

NATURLIG KIRKEVEKST bygger på den uten sidestykke største empiriske menighetsundersøkelsen som noen gang er gjennomført. Mer enn tusen menigheter i 32 land i alle verdensdelene ble undersøkt. Menighetene hadde forskjellig teologisk profil; konservative, liberale, karismatiske. Noen av dem var store og kjente, andre var små og ukjente. Noen var voksende i medlemstall, andre var synkende.

Målet med undersøkelsen var å finne ut hvilke aktuelle prinsipper for vekst som var allment gyldige og hvilke som bare var myter. Det viste seg at mye av det som har blitt oppfattet som prinsipper ikke var det. Man bestrebet seg på å finne et gyldig svar på spørsmålene: "Finnes det kirkevekstprinsipper som er uavhengige av kultur og teologisk ståsted?" og "Hva bør enhver menighet gjøre for å lyde misjonsbefalingen i vår tid?"

Resultatet av undersøkelsen var åtte kvalitetstegn som preger voksende menigheter. Disse er mer utviklet i voksende menigheter enn i ikke-voksende. Disse er de runde hjulene som bringer menigheten i bevegelse. Disse åtte kvalitetstegnene er grunnlaget for tallmessig vekst.

Legg merke til at hver kvalitet består av to ledd; et substantiv (lederskap, tjeneste, trosliv, strukturer, gudstjenester, grupper, evangelisering, relasjoner) og et adjektiv (utrustende, nådegavebasert, engasjert, funksjonelle, inspirerende, livsnære, behovsorientert, varme). Det er ikke substantivene som er viktige. Alle menigheter har disse. Nøkkelen er adjektivene.

Kvalitetstegn 1: Utrustende lederskap (Ef 4:11-12)

Når kirkevekstlitteraturen tar opp temaet om lederskap, er det typisk at den stadfester at lederstilen til prester i voksende menigheter er mer prosjekt- enn personorientert, mer mål- enn relasjonsorientert, mer autoritær- enn teamorientert.

Selv om det å være målorientert er et viktig trekk ved lederskap, er det interessant å se at det ikke er på dette området ledere fra voksende og ikke-voksende menigheter er mest ulike. Den viktigste forskjellen kan uttrykkes med ordet "utrustende". Det betyr at ledere i voksende menigheter konsentrerer seg om og bruker mesteparten av sin energi på å utvikle andre kristne til tjeneste. De bruker ikke lekfolk som medhjelpere til å virkeliggjøre sine egne mål og visjoner. Snarere snur de opp ned på autoritetspyramiden slik at lederen hjelper andre kristne til å ta i bruk det potensialet Gud har gitt dem. De er opptatt av utruste, støtte, motivere og veilede enkeltmennesker slik at de skal kunne bli alt det Gud ønsker at de skal bli. De bruker det meste av sin tid til å disippelgjøre andre, delegere og multiplisere i stedet for å gjøre mesteparten av arbeidet selv. De er med andre ord opptatt av både å være mål- og relasjonsorienterte. Her møter vi igjen "av seg selv-prinsippet".

Dette tegnet inneholder også oppmuntrende ord til oss prester: Mange ganger har det blitt vektlagt at prester i voksende menigheter må være geniale ledere som finner løsningene. Men de fleste prestene som skåret høyt i undersøkelsen var ukjente prester som jobbet aktivt med det å utruste andre til tjeneste, jfr Arthur Ekeberg.

Kvalitetstegn 2: Nådegavebasert tjeneste (1 Pet 4:10)

Dere har kanskje hørt historien om dyrene som bestemte seg for å gå sammen for å starte skole. De mente at alle måtte lære alt. Etter hvert som undervisningen skred fram, viste det seg imidlertid at ikke alle kom til alle timene: Kaninen mistet etter hvert lysten på å lære å fly, han fikk det bare ikke til. Fuglen orket ikke å drive å grave så mye i jorden. Men på eksamen måtte alle gjøre alt. Kaninen skulle først prøve å fly, men det gikk så dårlig at han etterpå heller ikke var i stand til å løpe. Fuglen skulle grave, men traff en stein i bakken, brakk nebbet og klarte ikke å fly etterpå. Den beste studenten var en manet, som egentlig ikke fikk til noe bra, men som kom seg gjennom alle eksamenene!

En person som har en tjeneste i menigheten som vedkommende ikke er utrustet for, likner ett av de firkantete hjulene i vogna vi så på tidligere. Det nådegavebaserte utgangspunktet understreker nådegavenes betydning for tjeneste i menigheten, slik at de som ikke kan fly, men som er flinke til å løpe, kan bruke tiden på å løpe, og etter hvert bli bedre og bedre til det. Lederskapet i menigheten har ansvar for å hjelpe medlemmene til å bli klar over sine gaver og til å bruke dem i en passende tjeneste.

I 1 Kor 12 gir Paulus oss en beskrivelse av livet i menigheten i Korint. Det er tydelig at det er to fallgruver vi kan falle i som medarbeidere i kirken: I vers 15 står det: "Fordi jeg ikke er hånd, hører jeg ikke med til kroppen." Det er den som sammenlikner seg selv med andre, som føler seg utklasset av de andre som er så mye bedre og som derfor trekker seg tilbake fra medarbeiderskapet. I vers 21 står det: "Øyet kan ikke si til hånden: Jeg trenger deg ikke, eller hodet til føttene: Jeg har ikke bruk for dere." Det er den som klarer seg alene, som vet alt og som trekker seg unna medarbeiderskapet fordi han eller hun føler seg sterkere enn de andre.

For at menigheten skal kunne fungere, er vi avhengige av mange, for ikke å si alle. Vi trenger at folk er villige til å gi av sin tid og sine prioriteringer for at arbeidet i menigheten skal kunne gå sin gang. Men ofte når vi snakker om ord som ansvar,

forvaltning, deltakelse og tjeneste, så blir det så altfor lett så mange *måtte, burde* og *skulle*. Det igjen kan lett føre til mismot, avmakt og dårlig samvittighet.

Sånn ønsker vi selvsagt ikke at det skal være. Engasjement i kirken skal ikke være det som suger de siste kreftene ut av en ellers travel hverdag. For også vi merker at den kanskje største feilen vi moderne mennesker gjør, er at vi lever for fort.

Når Jesus snakker om dette i evangeliene er det som om han snur mye på hodet. Det er som om han sier at han har tro på oss. Det å tro på Gud blir dermed nærmest en omvendt Jantelov: Du skal tro at du duger til noe! Gud har ikke noen andre som er akkurat som deg, som har akkurat dine evner og anlegg, som kjenner akkurat de menneskene du kjenner. Du er unik - ganske enkelt fordi du er deg og fordi Gud har skapt deg i sitt bilde!

Det er som om han sier til den enkelte av oss: "Finn ut hva du er best på. Finn ut hvor du kan gjøre noe godt for andre mennesker!" Han har positive forventninger til oss; ikke forventninger som skal tynde oss ned og gi oss dårlig samvittighet, men forventninger som handler om at vi skal få se oss selv som en del av et større fellesskap med andre mennesker, hvor vi både kan *gi* og *få*. I fellesskap, samspill og samarbeid, skal vi støtte, oppmuntre og vise omsorg for hverandre; gi rom for den enkeltes vekst og utvikling; og forsiktig forsøke å lokke fram fra hverandre det beste vi har å gi.

For en stund siden leste jeg en interessant fortelling i et menighetsblad: Som et ledd i utviklingen av de såkalte IQ-testene - intelligens tester - så ble det for noen tiår siden forsket i hvordan ulike typer mennesker skåret i disse testene. Da ble de forelagt kvinner og menn, eldre og unge, fattige og rike - og også ulike etniske grupper. I den forbindelse ble ei gruppe indianere i USA testet.

Da indianerne fikk utdelt testene og skulle gå i gang med å besvare oppgavene, begynte de straks å spørre hverandre og å sammenlikne de svarene de kom fram til. Instruktøren så dette, grep inn og gjorde det helt klart at hver enkelt måtte besvare testen på egen hånd. Det var nettopp det som var poenget! Men da nektet indianerne å delta videre! De sa: "Det er ikke viktig for meg om jeg er smartere enn min bror, eller om han er smartere enn meg. Det eneste som teller, det er hva vi kan få til sammen!"

Det er en holdning som er meget god også når vi snakker om det å bygge menighet!

Det er nesten som med fotballaget Rosenborg. I miljøet på og rundt Lerkendal i Trondheim har det blitt snakket om gang på gang de siste årene at ingen enkeltspiller er bedre enn det laget som helhet gjør ham!

Det er neppe noen overraskelse at når man tjener på områder som man har gaver til å tjene på, vil man trives bedre og tjenesten vil bli utført bedre. Den internasjonale undersøkelsen viste at det trolig ikke er noen enkeltfaktor som betyr så mye for den enkeltes livsglede og trivsel som det at man kan tjene på områder som stemmer overens det man har gaver til. Resultatene viste en klar sammenheng mellom nådegaveorientering og livsglede. Ingen av de andre tegnene viste seg å ha større innflytelse både på privatlivet og livet i menigheten enn nådegavebasert tjeneste.

Dette representerer en stor utfordring for oss og jeg tror, uavhengig av hva menighetsprofilen vil vise, at vi har mye å hente på å arbeide med dette (Nådegevetesten).

Kvalitetstegn 3: Engasjert trosliv (Rom 12:11-12)

Undersøkelsen viste at vekst ikke er avhengig av åndelig ståsted eller teologisk plattform, som for eksempel konservativ, liberal eller karismatisk. Noen hevder jo dette. Men metoden og formen en menighet bruker og føler seg hjemme i, er underordnet. Det som skiller voksende og ikke-voksende menigheter, er andre spørsmål: "Er menigheten tent?" "Praktiserer man troen med glede og entusiasme?" Det viktige er med andre ord ikke hvordan troslivet uttrykkes, men at troen leves ut med entusiasme. Da kan man oppleve vekst med mange metoder og trosuttrykk. Men selv den beste og mest moderne maskin, kan ikke uttrette noe uten energi.

Det som ligger i dette tegnet på kvalitet, blir tydelig når vi ser på bønnelivet hos de som var med i undersøkelsen. Det er ikke tiden man bruker til bønn og bibellesning som er det avgjørende, men om bønn blir sett på som en inspirerende erfaring eller ikke i menigheten. Det samme gjelder for bibellesning eller andre faktorer som betyr noe for et personlig, åndelig liv.

Kvalitetstegn 4: Funksjonelle strukturer (Mark 2:27)

Alle menigheter har strukturer, selv om det selvsagt er store ulikheter i måten en metodistmenighet og en konneksjonal pinsemenighet er organisert på. Av og til må jeg si at jeg kan misunne en del andre menigheter deres frihet når det gjelder måten å organisere menigheten på (selv om jeg ikke misunner dem noe annet).

Prinsippet bak denne kvaliteten er ganske enkel: Organisasjon, strukturer og ordninger skal oppfylle kirkens mål. De er ikke mål i seg selv, men et middel for å nå mål. Når det er sagt, så vil jeg allikevel si at liv og struktur ikke står i motsetning til hverandre. Gud er en ordens Gud.

Det finnes faktisk fellestrekk mellom menigheter som har en høy kvalitetsindeks også på dette punktet, til tross for at de hører hjemme i ulike kirkesamfunn og forskjellige kulturer. Det viktigste fellestrekket er "avdelingslederprinsippet" som innebærer at alle underavdelinger i menigheten har en leder som har ansvaret, både for virksomheten, men også for å utvikle nye ledere. Ledere skal ikke bare lede selv, de skal også utvikle nye ledere.

Dette kvalitetstegnet utfordrer oss også til å stille spørsmål ved om gårldagens svar nødvendigvis er dagens svar eller om dagens svar nødvendigvis er morgendagens svar. Det handler om å hele tiden vurdere om menighetens strukturer fremmer menighetens mål.

Det har blitt lettere etter hvert å utforme lokale organisasjons innen Metodistkirken, og det tror jeg er bra. Det er vanskelig å si noe bombastisk om dette, annet enn at det må utformes i hver enkelt menighet.

Kvalitetstegn 5: Inspirerende gudstjenester (1 Tess 5:16-19, 1 Kor 14:26)

Hva er den vanligste forskjellen på gudstjenestene i voksende og ikke-voksende menigheter? Det er trolig ikke noen enkeltfaktor hvor forskjellen på modeller og prinsipper kommer så tydelig til uttrykk som her. Mange mener at gudstjenesten må være sånn og sånn for at ikke-kristne skal komme, for eksempel som menigheten Willow Creeks såkalte Seeker-Service.

Undersøkelsen viste at målgruppen for gudstjenestene kan være kristne eller ikke-kristne, stilen kan være liturgisk eller fri, språket kan være Kanaans eller verdens. Det gjør ingen ting i forhold til vekst. Det som imidlertid har vist seg å bety noe, er om de som kommer til gudstjenesten får en inspirerende opplevelse, som gjør at de synes det er ålreit å gå i kirken.

Det er en grunnleggende sannhet ved arbeid med gudstjenester at de er noe vi er sammen om. Vi er sammen i bønn og lovsang, sammen i deltakelse - og jeg tror at vi i mye større grad også må være det når det gjelder forberedelse og medvirkning. Gudstjenesten er hele menighetens sak! Den er, for å spissformulere litt (men ikke så veldig mye), altfor viktig til at vi kan overlate den til presten alene!

Men hva kjennetegner en inspirerende gudstjeneste? Det finnes selvsagt ikke noe entydig svar på det spørsmålet. Det vil blant annet avhenge ganske mye av hvem man spør. Jeg vil si at en inspirerende gudstjeneste har tre forutsetninger:

For det første: En inspirerende gudstjeneste er en gudstjeneste som får være det den er ment å være, en gudstjeneste. Da blir den det møtestedet mellom himmel og jord, mellom Gud og oss, som er målet med en gudstjeneste.

For det andre: En inspirerende gudstjeneste er også alltid en lokal gudstjeneste. Vi kan høste av andres erfaringer og vi kan lære av hvordan andre har gjort ting. Men vi kan ikke kopiere. For at gudstjenestene i en menighet kan bli meningsbærende og gode, må de bli til blant, og de må bli preget og formet av dem som skal gjennomføre dem.

For det tredje viser all erfaring at når menigheten begynner å få økte kunnskaper om gudstjenesten, og tro på den som arbeidsform - da begynner det å skje noe!

Jeg har også lyst til å driste meg til noen punkter som kjennetegner en inspirerende gudstjeneste: Den gir både hvile, stillhet og utfordrer til deltakelse; kaller til bot og omvendelse; styrker og fornyer troslivet og utfordrer til tjeneste og engasjement; formidler både undervisning og sjelesorg; formidler både glede og alvor; inneholder en fruktbar spenning mellom tradisjon og fornyelse; og er stedet der man gjerne tar med seg sin nabo.

Kvalitetstegn 6: Livsnære grupper (Apg 2:46)

Det har blitt sagt og skrevet mye om betydningen av mindre gruppefelleskap de siste årene. Det peker på et viktig anliggende: Vi mennesker trenger også å møtes på andre måter enn i en gudstjenestesammenheng. Vi trenger mindre fellesskap der man i større grad kan bygge opp trygghet og tillit, enten det dreier seg om Vekstgrupper, Alpha-grupper, tradisjonelle bibelgrupper eller andre grupper.

Undersøkelsen har underbygd denne betydningen. I tillegg har den sagt noe om hvordan gruppene må være: De må være livsnære. Det betyr at de i tillegg til å snakke om en bibeltekst eller et tema, må anvende dette for hverdagslivet.

Det har skjedd ganske mange og store forandringer i det norske samfunnet i løpet av de siste tiårene. 1980-årene ble betegnet som "jappe-tiåret" og uttrykk som forskere har brukt for å karakterisere dette tiåret er "selvopptatthet", "jakt på det gode liv" og "selvrealisering".

Disse uttrykkene har slett ikke mistet sin aktualitet - og det er langt i fra bare negative sider ved dem. Men jeg tror det er riktig som mange hevder at det i dag skjer en motbevegelse fra et "jeg-samfunn" til et "vi-samfunn": Folk ønsker mer nære og varige forhold til andre. Det har blitt mer vanlig å eie og gjøre ting sammen. Gleder skal deles. Og man får større behov for å ha et helere perspektiv over livet.

Nettopp på dette området står kirken i dag overfor en av sine største utfordringer: Å fange opp og ta vare på folks lengsel, håp og drømmer; både etter Gud og meningen med livet, men kanskje i like stor grad etter fellesskap med andre mennesker og etter å sette sitt liv inn i en større sammenheng.

Noe av kirkens grunnleggende oppgave er å være et fellesskap som lar mennesker få møte Kristus, som lar mennesker få bringe livet sitt i nærkontakt med Kristi helbredende krefter og som tilbyr den hjelp som Kristus tilbyr.

Jeg vet ikke helt hvordan en slik menighet ser ut. Men jeg tror at noe av det som vil karakterisere den er et fellesskap preget av varme, omsorg og nærhet, et fellesskap der det er tilgivelse og kjærlighet å finne, et fellesskap som kan være med på å gi mot og kraft til å møte hverdagslivet og som kan formidle et håp for evigheten, og et fellesskap der mennesker ser hverandre, der man kan komme med livet akkurat som det er og der ingen blir borte i mengden.

Den vekkelsen mange ser for seg som et svar på de utfordringene kirken står overfor i dag, den vekkelsen mange av oss kjenner lengselen etter, har biskopen vår, Hans Växby, satt ord på. Han kaller den for en "nærhetsvekkelse". Det er en vekkelse som ikke først og fremst kjennetegnes av store talere, store forsamlinger og store bokstaver. Det er en vekkelse som ikke er av den mest spektakulære sorten: Den kjennetegnes av varme og omsorg, nærvær og nærhet. Den møter ensomheten, villrådigheten og lengselen hos det moderne mennesket. Den gir orienteringspunkter og hjemtilhørighet. Og den kobler sammen hverdagslivet og evighetsperspektivet. Jeg tror det er mer bruk for denne kirken i dag enn noen gang før.

I tillegg til dette perspektivet på gruppene, var det en annen faktor som kom tydelig fram i undersøkelsen: Livsnære grupper er det rette stedet for kristne som vil lære å tjene. Begrepet "disippelskap" blir virkeliggjort i de mindre gruppene ved at det skjer en overføring av liv og kunnskaper. Dette vil også føre til det som kalles "multiplikasjon" av grupper, det vil si at gruppene blir flere.

Kvalitetstegn 7: Behovsorientert evangelisering (1 Kor 9:20-21)

Det er sikkert ikke overraskende for noen at kirkevekst er vanskelig, for ikke å si umulig, uten evangelisering. Men er alle kristne evangelister? Jeg tror ikke det. Det er uten tvil et

ansvar for hver enkelt å bruke sine spesielle gaver slik at misjonsbefalingen kan bli fullført, men alle er ikke evangelister. Det tror jeg vi må si. Det kan forhindre at kaninen brekker beina og ikke kan løpe fordi noen mener at han også må kunne fly!

Når det er sagt, så er det også noen som har evangelistens nådegave. Den internasjonale undersøkelsen viste at i menigheter med høy kvalitet, vet lederskapet hvem som er evangelister.

Men det er altså ikke nok med evangelisering. Evangeliseringen må i tillegg være behovsorientert. Det betyr at den må ta utgangspunkt i de spørsmål og behov folk har. Alt for mange ganger havner vi i den situasjonen at vi leter etter de menneskene som stiller de spørsmålene som vi har svar på. I behovsorientert evangelisering er utgangspunktet et annet, nemlig de spørsmål folk faktisk stiller. Det handler om å møte spørsmål og behov som ikke-kristne har og leve sammen med dem. Det skiller seg dermed markert fra manipulerende aksjonsformer som vi vel alle har sett eksempler på.

For ikke så lenge siden snakket jeg med en mann som hadde én hovedinnvending mot kirken og kristne: "Dere er alltid så skråsikre på alt mulig!" Vi vet at det ikke er sant, men jeg tror denne mannen er ganske representativ for hva litt for mange mennesker opplever: Kirken og kristne har ganske greie svar på det meste og er ikke så veldig interesserte i å lytte til de livserfaringene som folk gjør seg.

For noen måneder siden snakket jeg med en annen mann som kom med ganske kraftig kritikk av kirken. Han hevdet at dagens kirke, i altfor stor grad, har fjernet seg fra det livet folk flest lever: Vi snakker om ting folk stort sett ikke er opptatte av. Vi kommuniserer ikke godt nok med våre omgivelser. Vi er for teoretiske. Vi er for strømlinjeformede i hvordan vi tenker oss at livet er eller burde være.

Kanskje er det også noe riktig i det som en annen sa: "Dere i kirken vet masse om hva det vil si å være en synder og en helgen, men dere vet ingen ting om hva det vil si å være menneske!" For altfor mange mennesker er kirken og kirkens tale om Gud og livet noe som eksisterer litt "på siden" av "det egentlige livet". Tro blir en liten sektor av tilværelsen.

Jeg tror ikke at disse oppfatningene tegner et helt korrekt bilde av kirken - selv om de inneholder ting som vi ikke bare lettvisst kan avfeie. Mange tenker sånn. Og for mange, både i og utenfor kirken, er det også et problem at det så ofte blir snakk om VI og DE, at kristne lever i sin verden, på trygg avstand fra "livet der ute".

Alt for ofte i kirkens historie har det blitt satt opp skarpe skiller mellom kirken og verden, mellom det som er åndelig og det som er verdslig. Et slikt skille eksisterer ikke i metodistisk tro: Verden er én, og vår grunnleggende holdning til verden er positiv. For verden er skapt av Gud, den er under Guds nåde og det var for at verden skulle lære å kjenne Guds kjærlighet at Jesus ble menneske.

På Årskonferansen i Oslo i 1998 hadde vi besøk av Ole-Magnus Olafsrud fra Navigatørene. Han fortalte blant annet en historie om da han en gang hadde stått og lyttet i to minutter på en nabo som fortalte om sine problemer. Naboen var sjeleglad over å ha fått fortalt det til noen - bare det er jo til god hjelp - og han var overrasket over at en kristen hadde tid til å høre på ham - for han hadde jo ikke de rette meninger og svar.

Utfordringen vår ligger i å være ærlige og redelige om hvordan livet er, på godt og vondt: Vi vet at livet ikke alltid er enkelt. Troen på Gud er ikke en bølge som vi surfer lykkelige på gjennom livet, høyt over det som måtte være av problemer og vonde dager. Vi mennesker er sårbare. Vi møter ting som vi ikke er herrer over og som begrenser livsutfoldelsen på avgjørende måter. Vi kan også komme dit i livet hvor fargene forsvinner, hvor gleden blir borte, hvor ensomheten tynger, hvor livet er uvirkelig og meningsløst.

Vi mennesker er skapt med to ører, men bare én munn. Kanskje er det en påminner om at vi skal lytte dobbelt så mye som vi snakker? Lytte til de spørsmål og innvendinger som folk måtte ha og forsøke så godt vi kan å forstå. Og etter at vi har lyttet skal vi gjerne snakke, om hva troen betyr for oss, om hva kirken står for, men ikke som fra mennesker som vet til mennesker som ikke vet. Det blir det sjelden god dialog av. Jeg tror det er av stor viktighet å snakke mer *med* folk enn *til* folk.

Kvalitetstegn 8: Varme relasjoner (Joh 13:34-35)

Det er neppe overraskende at det er en klar og tydelig sammenheng mellom menighetens evne til å vise omtanke og kjærlighet for enkeltmennesker og potensialet for vekst. Troverdige, praktisk kjærlighet har en tiltrekningskraft over seg som viser seg som mye mer effektiv enn evangeliseringsaksjoner som nesten utelukkende bygger på verbal kommunikasjon. Vi vil ikke bare høre ord om kjærlighet, men vi trenger også å erfare det i praksis. Det å merke Guds kjærlighet er ikke alltid like enkelt. Derfor er det en som har sagt at Guds kjærlighet til oss, blir først og fremst synlig gjennom andre mennesker og gjennom fellesskap som Gud får lov til å prege.

Hvordan måler man kjærlighet? Er det mulig? For å få svar på dette, ble det blant annet spurt om hvor mye tid menighetens medlemmer brukte sammen utenfor kirken. Hvor ofte inviterer man hverandre hjem? Hvor gavmilde er medlemmene med komplimenter til hverandre? I hvilken grad kjenner presten personlige problemer folk i menigheten sliter med? Hvor mye latter er det i menigheten?

Jeg hørte en gang en mann gi en beskrivelse av en kirke som han gikk forbi på vei til kontoret sitt hver dag. "Det var," sa han, "som om det "lakk" omsorg ut av veggene på kirken!" Det er jammen ingen dårlig attest å få fra en mann som ikke hadde sin gang der i kirken. Jeg tror det er av avgjørende betydning for enhver kirke at noe av denne omsorgen finnes.

For et par år siden deltok jeg på en spennende kirkekonferanse i Oslo. Noe av det som ble sittende sterkest fast i meg etter konferansen, og som jeg har tenkt mye på siden, var uttrykket: "Det finnes ingenting som den lokale menighet!"

Jeg tror mange av oss har opplevd en del av hva det ligger i dette uttrykket. For meg handler det både om at gleder som deles, de dobles, og om at sorger som deles, de reduseres. Sola går alene på sin ferd over himmelen, men vi mennesker kan ikke vandre gjennom livet alene. Vi trenger medvandrere, medmennesker som vi kan dele viktige ting i livet med, enten de har positivt eller negativt fortegn. Jeg er helt overbevist om at når vi legger vekt på å bygge fellesskap i menigheten, når vi legger vekt på å utvikle varme relasjoner mellom mennesker, da gjør vi noe av det viktigste vi som kirke kan gjøre i dag.

Den Apostolske Kirke

Geir Lie

The bias of Christian history favours survivors - influential figures whose impact lasts to the end of their lives. Such giants who "endure to the end" are not only "saved" but also granted a place of honour in the historical record. Unfortunately, in this process, some very influential figures who did not "survive" are eclipsed and their seminal role is forgotten.

Sitatet er hentet fra en artikkel om forkynneren W.O. Hutchinson.ⁱ I pinsehistorisk sammenheng har denne uheldige tendens slik den er beskrevet i sitatet ovenfor, rammet ikke bare Hutchinson,ⁱⁱ men endog grunnleggeren av amerikansk pinsebevegelse, C.F. Parham.ⁱⁱⁱ Endog en forskerkapasitet som Walther J. Hollenweger, forfatter av mammutverket *Entusiastisches Christentum: die Pfingstbewegung in Geschichte und Gegenwart*,^{iv} synes ikke å ha merket seg førstnevnte - dette til tross for at denne faktisk var initiativtaker til den første lokale pinsemenigheten, ja, endog det første pinsesamfunnet i Storbritannia.

Denne artikkelen vil imidlertid beskjeftige seg, ikke bare med glemte eller oversette *enkeltindivider*, men med et i norsk sammenheng nærmest oversett *trossamfunn*--nemlig Den Apostolske Kirke. Pinsesamfunnet har britisk opprinnelse, men har i en årrekke vært representert også her til lands.

Det som heretter følger, er en historisk redegjørelse for bakgrunnen for og den videre utvikling til The Apostolic Church i Storbritannia og Den Apostolske Kirke i henholdsvis Danmark og Norge. Som ramme for denne redegjørelsen gis det innledningsvis en kortfattet presentasjon av T.B. Barratt, grunnlegger av norsk pinsebevegelse og katalysator for europeisk pinsebevegelse som sådan.

Thomas Ball Barratt (1862-1940) - Europas "pinseapostel"

"Pinsebevegelsens apostel i Europa"^v er en tittel som har heftet ved britisk-fødte ex-metodistforkynner T.B. Barratt. Selv brakte han ikke bare den amerikanske pinsebevegelsen til Norge, men ble en nøkkelperson hva angår det å profilere den nye bevegelsen i Europa for øvrig. Med unntak av i Holland^{vi} og Italia^{vii} ble pinsebevegelsen i Vesteuropa introdusert enten via Barratt direkte eller via en eller flere av hans norske medarbeidere.

Også *britisk* pinsebevegelse står dermed på sett og vis i gjeld til Barratt, som for øvrig tidlig gjorde nordmann av seg i og med at foreldrene brøt opp fra Storbritannia da han var i 5-års alderen.^{viii} I løpet av et flere måneders opphold i USA i 1906, i et mislykket forsøk på å få inn midler til *Håkonsborgen* (et eget nybygg for den såkalte Christiania Bymisjon),^{ix} ble Barratt introdusert for den gryende amerikanske pinsebevegelsen. Under et bønnemøte i New York City 15. november 1906 mottok han tungemålgaven. "Jeg er forvisset om at jeg talte 7-8 forskjellige språk," påstod han i den forbindelse.^x

8. desember samme år forlot Barratt USA, og vel tilbake i Norge ble den 44-årige britten umiddelbart katalysator for en egen *norsk* pinsebevegelse. I hans egen dagbok for 29. desember står det: "En stor utgytelse av Guds Ånd finner sted. *Ti har nå tatt imot åndsåpen* og det er fem av oss som synger i tunger, to har hatt syner og flere har profetert i Ånden." Tilsvarende står det å lese for 7. januar 1907: "*Over tyve har nå tatt imot pinedåpen*. Gud være priset! Bladene er blitt oppmerksomme. Noen skriver imot, men andre er meget humane og bare anfører kjensgjerningene slik som de forekommer."^{xi} Egil Strand skriver i Pinsebevegelsens offisielle historikk 50 år senere: "Avisene i hovedstaden var travelt opptatt med å spre rykter, som ble tatt opp av utenlandske aviser og ytterligere forsterket med all den fantasi nyhetshungrige journalister kunne mobilisere."^{xii} Ryktene førte ikke bare pressefolk "fra alle kanter" til Christiania, også nysgjerrige troende fra inn- og utland søkte til Barratts møter for selv å se det hele på nært hold.

Pinsebevegelsen kommer til Storbritannia

I september 1907 kom pinsebevegelsen til Storbritannia med Barratt, som for øvrig var invitert av den anglikanske presten Alexander Alfred Boddy (1854-1930). Boddy hadde tidligere på året oppsøkt Barratts møter i Christiania for selv å bli "fylt av Ånden."^{xiii} I forlengelse av Barratts møter hos Boddy i Monkwearmouth, Sunderland vitnet en rekke troende om å ha gjort sin personlige "pinseerfaring", og i april året etter hevdet Boddy at om lag 500 britiske troende hadde mottatt glossolaligaven.

Boddy har blitt beskrevet som "the most prominent leader of the British Pentecostal Movement from its inception to the outbreak of the [first World] War."^{xiv} Han var imidlertid av den formening at den gryende pinsebevegelsen var for "alt Guds folk" og kjempet derfor innbitt mot formaliseringen av egne pinesamfunn. Det skulle bli allerede omtalte Hutchinson som startet det første britiske pinesamfunnet etter å ha mottatt tungemålgaven gjennom Boddys personlige forbønn i 1908.

William Oliver Hutchinson (1864-1928) og hans *Apostolic Faith Church*

1908 var også året Hutchinson etablerte Emmanuel Mission Hall i Bournemouth, den første lokale pinsemenigheten i Storbritannia. 3 år senere endret man navnet til Apostolic Faith Assembly--samme året ble det nok et navneskifte, denne gang Apostolic Faith Church.

Hutchinson skulle imidlertid snart bli for kontroversiell vis-à-vis kretsen rundt Boddy. I løpet av januar 1908--ble det hevdet--hadde en av Hutchinsons trosfeller, John Reid, i løpet av et møte i Westport Hall, Kilsyth (i nærheten av Glasgow, Skottland) løftet den ene hånden i været mens han flere ganger ropte "blood, blood, blood." Det ble i ettertid hevdet at Guds håndpåtakelige nærvær umiddelbart senket seg over forsamlingen og 13 unge mennesker mottok "åndsdåpen." Det tok ikke lang tid før "påkallelse av blodet" fikk en forholdsvis sentral posisjon innenfor Hutchinsons teologi idet denne praksis ble ansett som et effektivt våpen mot fiender av både demonisk og menneskelig opprinnelse.

Hutchinson ble stadig mer isolert i forhold til pinsevenner utenfor hans egen krets. Hans forståelse av glossolaligaven forsterket denne tendens ytterligere. Hutchinson var av den formening at tungetale, tydning og profetisk tale hadde den funksjon å formidle ny innsikt. Det ikke å anerkjenne Guds *uttalte* ord gjennom åndsgavene ble etter hvert ansett som en alvorligere synd enn å fravike fra det *skrevne* Guds ord i og med at førstnevnte var talt direkte inn i et enkeltindivids eller inn i en menighets nåtidssituasjon.

Gjennom Guds *uttalte* ord fikk man snart lys over en apostolsk menighetsstruktur og tok umiddelbart et oppgjør med sin opprinnelig kongregasjonalistiske styringsmodell. På et møte i Swansea, Wales ble Hutchinson i 1912 anerkjent som apostel. Denne anerkjennelse ble formalisert av flere menigheter som identifiserte seg opp mot Hutchinson, og nettverket mellom de ulike lokalmenigheter fikk nå et sterkere kirkesamfunnspreg. Allerede i 1911 hadde Hutchinson besøkt en rekke walisiske menigheter og i kraft av bønn/håndspåleggelse fastsatt hvem som skulle være ledere i disse. Daniel Powell Williams (1882-1947) ble i den forbindelse utpekt som offisiell leder for "the Welch section of the Apostolic Faith Church."^{xv} I løpet av en pinsekonferanse i London i 1914 ordinerte endog Hutchinson Williams som *apostel* for Wales og Andrew Murdoch for Skottland.^{xvi} Andre ble ordinert til profeter, lærere eller evangelister.

Siden Guds *uttalte* ord etter hvert fikk endog høyere status enn det *skrevne* Guds Ord, ble det snart hevdet at alle åndsgaver måtte komme gjennom en apostel og at autentiske åndsytringer ikke forekom utenfor The Apostolic Faith Churchs rekke. Dermed var Hutchinson fri til å viderefremme nye "innsikter" uten at disse måtte overprøves. Disse berørte både den såkalte angloisraelismen, "partial rapture" teorien og spekulative tolkninger vedrørende Åpenbaringsbokens 12. kapittels referanse til "kvinnen" og "guttebarnet." I 1926 kom det imidlertid til et brudd mellom Hutchinson og hans mest ansatte medarbeidere. Utbrytergruppen startet den konkurrerende United Apostolic Faith Church, og Hutchinsons opprinnelige trossamfunn har siden skrumpet ytterligere inn. I 1932 hadde man 10 menigheter i England, 3 i Skottland og 3 i Wales.^{xvii}

The Apostolic Church (in Wales)

“Why should it be thought that the rising Pentecostal-Apostolic movement would be exempt from national sentiment?” spør James Worsfold i *The Origins of the Apostolic Church in Great Britain*.^{xviii} Selv om menighetene i henholdsvis England, Skottland og Wales regelmessig sendte inn sine rapporter på lik linje, anså Hutchinson seg selv som den mest betydelige lederskikkelsen på samme måte som hans engelske menighet i Bournemouth var å anse som modermenighet for de øvrige innen menighetsnettverket.

I løpet av 1915 ble man seg bevisst visse spenninger mellom Williams og Hutchinson, og i januar 1916 kom det til et formelt brudd mellom de walisiske menighetene og Hutchinson. Sannsynligvis kan skismaet først og fremst årsaksforklares som misnøye med Hutchinsons autoritære lederstil hvor stadig mer beslutningsmyndighet ble sentralisert i England. Flere måneder i forkant av skismaet hadde han sendt ut et skriv til menighetene med pålegg om at disse skulle gi tienden til hovedkvarteret i Bournemouth. De walisiske menighetene--med unntak av i Swansea--etablerte seg nå som The Apostolic Church in Wales med hovedkvarteret i Penygroes. (70 år senere skulle hovedkvarteret ironisk nok flyttes nettopp til Swansea.) Lite og ingenting skilte imidlertid det walisiske trossamfunnet fra Hutchinsons menighetsnettverk rent teologisk. Som Hutchinson, hevdet man at den nytestamentlige menighet ikke var tuftet på demokratiske idealer da Kristus selv som menighetens “Hode” ønsket å utøve myndighet gjennom apostel- og profetembedet. For hvordan skulle ellers Jesu yppersteprestlige bønn om Guds barns enhet kunne oppfylles idet intensjonen med embedsgavene i Ef. 4:11 (som apostel, profet, evangelist, hyrde og lærer) nettopp var at legfolket skulle “nå fram til enhet i tro på Guds sønn” (jfr. v. 13) ?^{xix}

Selv om det nyetablerte trossamfunnet til å begynne med viet så å si all sin oppmerksomhet mot Wales, ble engelskmannen Robert Jardine i februar 1916 “salvet” til apostel over England--dette til tross for at de walisiske lederne knapt hadde noe personlig kjennskap til ham. Imidlertid hadde Jardine fått nok før ett år var omme og brøt forbindelsen med trossamfunnet.^{xx} Samme år ble det dog knyttet kontakt mellom en uavhengig pinseforsamling i Birmingham og waliserne. To år senere ble det også fusjon mellom en lokalmenighet i Glasgow, Skottland--the Burning Bush Pentecostal congregation--og The Apostolic Church in Wales. I 1920 besøkte Williams endog Nord Irland hvor “thirty-five conversions took place, many received the Pentecostal baptism, and eighty-seven people took the right hand of fellowship with the leadership,” med det resultat at menigheten nå var “affiliated to the Apostolic Church in Wales.”^{xxi}

De walisiske menighetene hadde på få år vokst i antall i tillegg til at man altså hadde knutepunkter i England (Bradford, Birmingham og Hereford), Skottland (Glasgow) og Nord Irland (Belfast). Menighetene utenfor Wales var “in cooperation and fellowship” med The Apostolic Church in Wales, men hadde foreløpig ikke antatt noen skriftlig trosbekjennelse vedrørende deres tilslutning til undervisningen om en teo-/kristokratisk ledelsesmodell. Dette skjedde imidlertid i 1922 under en påskekonferanse i Bradford (England). I tillegg til navneendringen fra The Apostolic Church in Wales til The

Apostolic Church, ble det besluttet at Glasgow skulle være bevegelsens "financial centre," Bradford dens "missionary centre" og Wales dens "governmental centre."^{xxii}

Kort tid deretter ble de første "misjonærer" for en "kristokratisk" menighetsordning utsendt fra Storbritannia--USA fikk sitt første besøk i 1923 mens første kontakt med Canada ble etablert i 1927. Virksomhet ble også tatt opp bl.a. i Argentina, Australia, New Zealand, Kina, Japan, India, Sør Afrika og Nigeria, i tillegg til europeiske land som Estland, Latvia, Russland, Frankrike, Italia, Danmark og Norge. I denne artikkelen er det de to siste landene som interesser.

Den Apostolske Kirke i Danmark

I 1996 utkom Elith Olesens publiserte doktoravhandling *De frigjorte og trællefolket*, et mammutverk på om lag 600 sider (eksklusiv noter og litteraturliste) som analyserte den amerikansk-britiske hellighetsbevegelsens influering av dansk kristenliv på 1800-tallet.^{xxiii} Ifølge Olesen fikk hellighetsbevegelsen sitt første nedslagsfelt i Danmark i og gjennom den Evangeliske Allianses 8. verdenskonferanse, som for øvrig ble avholdt i København i 1884. Her deltok bl.a. grev Adam Moltke og grevinne Magda Moltke, sistnevnte en energisk oversetter av tysk *Heiligungs*-litteratur til dansk. Utenlandske hellighetsforkjempere på konferansen inkluderte for øvrig både franskmannen Theodore Monod, den britiske "verdesevangelisten" Lord Radstock og svensk-amerikaneren Fredrik Franson. I kjølvannet av verdenskonferansen ble man vitne til en nærmest litterær invasjon av hellighetsskrifter av (og til dels om) Moody, Finney, Meyer, Christlieb, Monod, Stockmayer, Penn-Lewis og Hannah Whitall Smith—for å nevne noen. Flere blant prestestanden var positivt innstilt til hellighetsbevegelsen, deriblant Henry Ussing, N.P. Madsen, Hans Peter Møllerup, C. Skovgaard-Petersen og H.J. Mygind.

Pinsebevegelsen har sine røtter i hellighetsbevegelsen, og naturlig nok trakk også dansk pinsebevegelse (bl.a. i rekrutteringsøyemed) veksler på den hellighetstradisjon som allerede var virksom. Den Apostolske Kirke i Danmark fikk sine første ledere i ekteparet Sigurd og Anna (Larssen) Bjørner. Anna var nyomvendt skuespiller ved Dagmar-teatret i København og møtte den gryende danske pinsebevegelsen i 1908 ved et gudstjenestebesøk hvor Barratt forkynte. Hun ble deretter invitert til middag med Barratt hos prostinne Johanne Møllerup (H.P. Møllerups stemor) som var hans vertinne under Københavnoppholdet. Allerede i løpet av dette hennes første møte med engelskmannen, bad han for henne om at hun skulle få sin personlige pinseerfaring, inklusiv en frimodighetsutrustning til å være vitne for kolleger ved teatret. Kontakten med Barratt vedvarte, og i 1910 mottok hun brev fra ham der han, under opplevelsen av å være tilskyndet av Guds Ånd, bad henne "lægge mit Liv ved Teatret paa Offeralteret [idet] Han havde Brug for mig i en højere Tjeneste og skulde velsigne mig rigt, om jeg adlød Kaldet,"^{xxiv} som hun senere gjenfortalte innholdet.

Anna giftet seg i 1912 med KFUM-sekretær Sigurd Bjørner. Det ble disse to som, for å sitere Grove, "i flere Aar overfor Offentligheden kom til at staa som de førende for Pinsevækkelsen i vort Land [Danmark]."^{xxv} Ekteparet startet dog først opp med felleskristne husmøter (alliansemøter) før de sommertids gav seg i vei som omreisende teltevangelister. Da de imidlertid under de svenske pinsevennenes sommerstevne i 1919

lot seg døpe med troende dåp (av den norske predikanten Anton Taranger),^{xxvi} møtte de motstand fra flere av sine tidligere alliansevenner. Nye dører åpnet seg nå i stedet, blant annet gjennom Jens Folkertsen (som for øvrig etablerte pinsemenighet på Bornholm i januar 1920). Under en teltkampanje med ekteparet Bjørner i Hellerup (utenfor København) like før, tilkjennegav mange en kristen omvendelse – og det endte med at ekteparet bad om assistanse fra nettopp Folkertsen. I september 1919 sluttet de nyomvendte i Hellerup seg sammen som menighet og tok navnet Evangelieforsamlingen med Bjørner som forstander. Ukjent for flere er det, kanskje, at både Folkertsen og ekteparet Bjørner på denne tid bifalt universalismen, dvs. læren om alles endelige frelse. Under et pinsestevne, hvor både Barratt og den svenske pinselederen Lewi Pethrus deltok, ble den heterodokse læren konfrontert og et overveiende flertall (heri inklusiv ekteparet Bjørner) bøyde seg for Barratt og Pethrus forståelse av "frelse eller fortapelse." Et fåtall brøt imidlertid med menigheten. Fire år senere talte man likefullt om lag 1200 medlemmer.^{xxvii}

Hvordan kontakten mellom ekteparet Bjørner og The Apostolic Church i Wales kom istand, vites ikke. Anna Larssen skriver imidlertid at prostinne Mollerup allerede i 1912 hadde uttrykt bekymring over fraværet av lederskap innen den gryende danske pinsebevelsen og at Sigurd Bjørner allerede da hadde følt inni seg at han var mannen Gud ønsket å bruke i den sammenheng. I 1920 kom så et profetbudskap til dem om at Bjørner var kalt til apostelgjerning i Danmark. To år senere deltok Kristine Møller fra Evangelieforsamlingen ved The Apostolic Churchs sommerstevne i Penygroes, Wales,^{xxviii} og året etter (i 1923) var ekteparet Bjørner selv på plass. Her ble angivelig Guds apostelkall igjen formidlet gjennom profetord av Daniel Williams bror William Jones Williams.

Bare et halvt år senere kom fem av "brødrene"^{xxix} fra Storbritannia, med Daniel Williams i spissen, til Danmark for å "klargøre for Menigheten [Evangelieforsamlingen] og de ledende Brødre den apostolske Aabenbaring, som de selv hadde modtaget."^{xxx} Onsdag 6. februar 1924 bekreftet 700 møtedeltakere "deres tro på 'Den apostolske åbenbarelse' og vedtog at tilslutte sig Den Apostolske Kirke."^{xxxi} Parallelt med Evangelieforsamlingens tilslutning til de walisiske forkynnernes bibelutlegging, valgte også Folkertsens forsamling på Bornholm fra samme dato å tilkjennegi overgang til Den Apostolske Kirke. Det samme gjorde pinsemenighetene i Kolding, Roskilde, Helsingør, Hillerød, Horsens og Løkken-Hjørring. Andre pinsemenigheter valgte imidlertid å holde seg utenfor apostelfellesskapet.

En håndfull utsendinger fra svensk pinsebevegelse hadde vært tilstede under walisernes besøk i Evangelieforsamlingen, og deres referat i tidsskriftet *Evangelii Härold* reflekterer en viss uro over utviklingen i nabolandet. "Vi kommo dit med det fasta beslutet att erkänna det, som var av Gud, och förkasta det övriga,"^{xxxii} skrev artikkelforfatteren. Om Guds Ånd søkte en gjenopprettelse, ikke bare av åndsgavene i 1. Kor. 12 men også av embedsgavene i Ef. 4:11, stilte man seg like fullt skeptisk til "utländsk kraft."^{xxxiii} Senere artikler i *Evangelii Härold* skulle vise seg langt mer negativt innstilt idet Den Apostolske Kirke fra tradisjonelt dansk pinsehold ble karakterisert som "villolära" og anklaget for å fiske i opprørt vann ved at man startet konkurrerende virksomhet "just på

de platser, där det förut finnes fria församlingar [dvs. selvstendig pinsemenighet],” ja, endog ved å prøve å lokke medlemmene over til deres egen virksomhet.^{xxxiv} En svensk pinseleder hevdet dessuten at danske pinsetroende hadde “en svår kamp mot ondskans andemakter,” bl.a. på grunn av skismaet vis-à-vis Den Apostolske Kirke.^{xxxv} Også Barratt advarte i de svenske pinsevennernes tidsskrift mot det illelitime apostelveldet og gav dette skylden for at dansk pinsebevegelse ikke hadde hatt samme numeriske fremgang som pinsebevegelsen i hhv. Sverige og Norge. I forbindelse med at “apostel” Daniel Williams hadde utpekt fire ytterligere apostler over Danmark (i tillegg til Bjørner), tordnet Barratt: “Men i Nya Testamentet finnes icke någon apostolisk förordning eller någon antydning för övrigt om en dylik uppdelning av arbetet mellan apostlerna i ett enskilt land eller olika länder. Och allra minst finna vi, att något sådant skedde genom något profetiskt uttalande.”^{xxxvi} Barratts hovedanliggende var at Den Apostolske Kirkes menighetssyn var på kollisjonskurs med den nytestamentlig-kongregasjonalistiske (og demokratiske) styringsmodell med autonome lokalmenigheter, styrt verken av apostel eller biskop. Den Apostolske Kirke sammenlignes endog med et pavedømme i miniatyr: “Det uppstår [derigjennom] en andlig fasciströrelse på det sättet, och vad blir följden? Församlingarnas fria liv undertryckes och trälbindes.”^{xxxvii} Tilsvarende skriver Barratt i *Korsets Seier*: “I stedet for å være frie menigheter, der selv avgjør sine egne anliggender, kommer de under et diktatur, og dette blir ikke stående med eller utgår fra den danske hovedapostel [Bjørner] alene, men denne igjen står i et avhengighetsforhold til ‘apostelembedet’ i Wales.”^{xxxviii}

Hvorvidt Barratts to artikler i henholdsvis *Evangelii Härold* og *Korsets Seier* var medvirkende årsak, skal her være usagt, men det er et faktum at en rekke medlemmer i Den Apostolske Kirke samme år (1931) søkte tilbake til pinsebevegelsen. Fem år senere vendte også ekteparet Bjørner tilbake til pinsebevegelsen fordi den teokratiske styringsmodellen i Den Apostolske Kirke ble for autoritært gjennomført på lokalplan. “Historien har vist,” skriver redaktørene for Den Apostolske Kirkes årbok, “at Sigurd Bjørners linie, i dag ville have vundet langt mere gehør iblandt os, idet det skal erkendes, at vi faktisk i tiden, der er gået, mere og mere har nærmet os hans synspunkt, og netop i de igangværende strukturdrøftelser i vor kirkes ledelse, arbejder med tanker, som meget stærkt nærmer sig den midtpunktsøgende stilling [mellom “teokratisk” overstyring og pinsebevegelsens angivelige anarkimodell], som Sigurd Bjørner gjorde sig til talsmand for.”^{xxxix} Sammen med en kjerne i menigheten brøt Bjørner med Den Apostolske Kirke og etablerte en ny Københavnmenighet under navnet Evangelieforsamlingen. Bjørners tidligere menighet, Evangeliehuset, ble nå i stedet pastorbetjent av W.H. Lewis fra Storbritannia.

Hovedkvarteret for Den Apostolske Kirke i Danmark er etter hvert lagt til Kolding hvor man også har egen “højskole” (predikantskole). I praksis har man imidlertid blitt stadig mer desentraliserte, og det er i dag lite og ingenting som skiller vis-à-vis tradisjonell pinsebevegelse. De siste 20 år har ingen blitt kalt til aposteltjeneste i Danmark idet den yngre generasjon har hatt mindre sans for trossamfunnets særegne styringsmodell. Man har i stedet orientert seg henimot både tradisjonell pinsebevegelse og den karismatiske fornyelsen. Symptomatisk for dette forhold er trossamfunnets bokforlag, Pionérforlaget, som

selger karismatisk litteratur produsert av forfattere både innenfor og utenfor egne rekker. Også bokhandelen Kristent Bogcenter i Herning er kjent og benyttet av danske karismatikertroende uten tilknytning til trossamfunnet som sådan. Mens danske pinsevenner teller om lag 5000 troende, har man i underkant av 3000 medlemmer og om lag 40 lokalmenigheter innen Den Apostolske Kirke. Flere av menighetene har opplevd interne brytninger på grunn av både "Torontofenomener" og interaksjon med trosbevegelsen/Livets Ord.

Norske forhold

I perioden 1947-53 synes Den Apostolske Kirke i Danmark på en særskilt måte å ha vært opptatt av å få et brohode inn i Norge. Ikke for det, allerede under Den Apostolske Kirkes landsstevne i 1942 ble det "profetert" at danske Nathanael Folkersen skulle flytte til Norge. Først i november 1946 skjedde imidlertid dette, og Folkersen tok opp møtevirksomhet i Oslo, til tider assistert av danske og britiske forkynnere som Svend Åge Facius, M. Bjerre, Børge Christensen, T.W. Lewis, Thomas Rees og W.H. Lewis. Det heter videre at "Utallige Samtaler er desuden ført med Kristne, som ønskede nøjere Besked [vedr. Den Apostolske Kirkes lære og anliggende], dette med det resultat "at en Flok af gode Brødre og Søstre i Oslo er gaaet ind for Aabenbarelsen og er villige til som en apostolsk Kirke i Norge at bringe den videre ud over Landet."^{xi}

"Det er nu godt to år siden, vi begyndte den apostolske 'invasion' i vort broderland Norge,"^{xii} kunne man så lese i *Evangeliebladet*, det offisielle organ for Den Apostolske Kirke i Danmark, i 1949. I en forarget respons fra Martin Ski siterer han fra ovennevnte artikkel i *Korsets Seier*: "Innenfor den norske pinsebevegelsen er menighetene mange steder stivnet i former, og mange har innsett det uholdbare i at Guds menighet ledes ved demokratiske metoder som man har hentet fra verdslige foreninger...Gud sendte oss det herlige budskap om Åndens dåp fra Norge [gjennom Barratt]. Måtte vi også nå ved hans nåde få lov å avbetale noe av vår kjærlighetsgjeld ved å bringe sannheten om den gudsstyrte menighet til Norge fra Danmark."^{xiii}

Folkersen hadde av sine danske trosfeller blitt anerkjent som apostel, men måtte likefullt etter 11/2 år, i forbindelse med Den Apostolske Kirkes landsstevne i Kolding i 1948, gi stafettpinnen videre til Facius som i sin tur "med glæde...kunne sige ja til Herrens kald til mig om at tage apostelansvaret for Norge."^{xiii} Facius hadde selv vært med Folkersen da denne 3. november 1946 tok initiativ til trossamfunnets første møtekampanje i Teatersalen i Oslo. På landsstevnet i Kolding i 1948 var 27 nordmenn tilstede, deriblant byggmester Arthur Ugland, Magnus Wendt^{xiv} (pinseforstander i Filadelfia, Solbergmoen [utenfor Drammen]) og Leif Rødningsby (evangelist i pinsebevegelsen siden 1939), samt troende for øvrig fra Oslo, Solbergmoen og fra pinsemenigheten Betesda i Slemmestad.

I motsetning til Folkersen flyttet ikke Facius til Norge, men foretok i stedet hyppige apostelbesøk. Ugland ble derfor raskt utnevnt til forstander for den nystartede Oslomenigheten som etter hvert fikk lokaliteter i Møllergata 38. 5. november samme år (1948) ble Cato Hammer og Josef Halvorsen innsatt som eldstebrødre. Samme kveld ble det besluttet fortsatt pionervirksomhet i Norge, og Ugland og Rødningsby ble utpekt til å

pionere Sørlandet mens Wendt, til tross for å ha vært pinseforstander på Solbergmoen et par år, "i sin hyrdetjeneste [skulle] knyttes til menigheten i Oslo."^{xiv} Pinsemenigheten på Solbergelva hadde eksistert siden 1926,^{xvi} og det sees ikke bort fra at Wendt gjennom sin nyutnevning i Oslo kan ha sagt opp pastorstillingen på Solbergmoen. Alternativt kan Wendt ha innehatt en dobbelfunksjon som forstander i begge menighetene i og med at "vore venner fra Solbergelva og fra Slemmestad, Drammen, gæstede os ... [under Oslomenighetens] årsfest søndag 30. januar [1949]."^{xlvii}

Ved påsketider—heter det så—skal "vennerne på Solbergmoen," etter om lag ett års kontakt og samarbeid, ha tatt beslutningen å tilslutte seg Den Apostolske Kirke. Under samme påskestevne ble Ugland som den første nordmann utnevnt til apostelembetet.^{xlviii} Ifølge et profetisk budskap ble det videre fastslått at Gud "havde flere [norske] apostle under dannelse, og at vi skulle bede om, at han også måtte oprejse hellige profeter i Norge."^{lix} Den nyetablerte Apostolske Kirke på Solbergmoen, som for øvrig tok navnet "Elim," hevdes for øvrig å inneha om lag 20 medlemmer, og man fortiet i så måte det faktum at det var *utbryterne* av den opprinnelige pinsemenigheten på stedet som ble "ønsket velkommen i det apostolske fellesskab" idet den opprinnelige pinsemenigheten, som i 1936 talte 52 medlemmer, fremdeles hadde 29 medlemmer åtte år etter det interne skismaet.^l At denne menigheten etter hvert har lagt inn årene og medlemmene har valgt å søke til pinsemenighetene i hhv. Drammen eller Mjøndalen, er en helt annen sak.

Optimismen blant "de apostolske" må tydeligvis ha vært stor, kanskje i forlengelse av et sommerstevne i Kristiansand i 1949 som hadde født fram "en liten venneflokk dernede, som ønsker at stå sammen med os i vor kirke, fordi de har erkendt, at 'læren er af Gud.'"^{lii} (Det ble likevel aldri etablert noen Apostolsk Kirke i byen.) I desember samme år ble også Rødningsby utnevnt til apostel og Cato Hammer til profet. Fremdeles synes imidlertid Facius fra Danmark å ha hatt et særkilt apostelansvar for Norge. Etter at han p.g.a. visse moralske forseelser måtte avvikle apostelrollen, fikk dog de norske "embedsinnehaverne" større influeringsmuligheter. Parallelt med apostel- og profetutnevnelser referert til ovenfor ble Wendt avløst av Rødningsby som forstander i Oslomenigheten. Idet Ragnvald Eriksen, bosatt i Slemmestad, samtidig ble innsatt som eldste i Oslomenigheten^{liii} og vi heretter ikke hører mer fra "vennene" i Slemmestad, synes det som om forsøket på å etablere en Apostolsk Kirke der (via en potensiell utbrytergruppe fra pinsemenigheten Betesda) allerede ble oppgitt i 1949/50. I stedet ble det dannet menighet i Larvik.^{liv}

Etter at Rødningsby tok pastoransvar i Oslomenigheten, stod man lenge uten fast forstander på Solbergmoen. Tilsvarende skjedde i Oslo idet Rødningsby i 1962 ble beordret til Danmark hvor han betjente to Apostolske Kirker i hhv. Hjørring og Helsingør i til sammen 18 år. Kontinuiteten i begge de norske menighetene, samt i Den Apostolske Kirke i Larvik, ble derfor primært ivaretatt av lokale eldstebrødre. I 1967 flyttet imidlertid shetlanderer Magnus Fraser Doull til Norge og tok forstanderansvar på Solbergmoen samtidig med at han fra tid til annen besøkte menighetene i Oslo og Larvik. Begge menighetene var imidlertid små og ble lagt ned på slutten av 70-tallet. Doull ble i Norge i ti år, deretter overtok sønnen John i nesten to år før også menigheten på Solbergmoen la

ned virksomheten. I 1980 vendte Leif og Margrethe Rødningsby tilbake fra Danmark og startet i den forbindelse opp ny virksomhet på samme sted. Menigheten heter fremdeles "Elim," men har ikke organisatorisk tilknytning til Den Apostolske Kirke selv om noen av dagens menighetsmedlemmer har bakgrunn fra den opprinnelige menigheten. Leif Rødningsby døde for øvrig i 1999, men virksomheten fortsetter fremdeles—om enn man i dag samler mindre enn 20 troende til møte.^{lv}

NOTER

ⁱ Malcolm R. Hathaway, "The role of William Oliver Hutchinson and the Apostolic Faith Church in the formation of British Pentecostal Churches," *The Journal of the European Pentecostal Theological Association*, Vol XVI 1996 s. 40.

ⁱⁱ Se eksempelvis Donald Gee, *The Pentecostal Movement* (London: Victory Press, 1941) og Ernest C.W. Boulton, *A Ministry of the Miraculous* (London: Elim Publishing Company, 1928), sistnevnte bok en historikk over det britiske pinesamfunnet *Elim Pentecostal Church*.

ⁱⁱⁱ Nils Bloch-Hoell skriver i sin publiserte doktoravhandling *Pinsebevegelsen. En undersøkelse av pinsebevegelsens tilblivelse, utvikling og særpreg med særlig henblikk på bevegelsens utforming i Norge* (Oslo: Universitetsforlaget, 1956) s. 37: "Men det bekreftes på forskjellig vis at Parhams karakter neppe kan ha vært helt uklanderlig. Noe av et indisium ligger det i det at senere pinseskribenter er så påfallende tause om ham." Senere forskere har imidlertid vært mindre tause, se eksempelvis James Goff, *White unto Harvest: Charles F. Parham and the Missionary Origins of Pentecostalism* (Fayetteville, Arkansas: University of Arkansas Press, 1988).

^{iv} Zürich: Zwingli Verlag, 1969.

^v Bloch-Hoell, *ibid.*, s. 267.

^{vi} Cornelius van der Laan, *Sectarian Against His Will: Gerrit Roelof Polman and the Birth of Pentecostalism in the Netherlands* (Lanham, Maryland: The Scarecrow Press, Inc., 1991).

^{vii} Walter J. Hollenweger, *The Pentecostals* (Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1988) s. 251.

^{viii} Thomas Ball Barratt, *Erindringer* (Oslo: Filadelfiaforlaget A/S, 1941) s. 18.

^{ix} Allerede i 1891 hadde Barratt prøvd å etablere en "Sentral Misjon" i Christiania. Under metodistenes årskonferanse i Fredrikshald [Halden] i 1902, fikk imidlertid denne virksomheten navn "Christiania Bymission" idet Barratt ble utnevnt som by-missionær. Arbeidet ble "inndelt i syv avdelinger: 1) Evangelisk arbeid. 2) Sosialt arbeid. 3) Den litterære avdeling for å sprede god litteratur og opplyse folk ved foredrag osv. 4) Omfattende musikk, sang, underholdning osv. 5) Arbeidet blant de unge og barna, Epworth Liga, søndagsskole, gutte-brigade osv. 6) Korrespondanse. 7) Finansier." (Barratt, *Erindringer* s. 85.)

^x Barratt, *Erindringer* s. 123.

^{xi} Barratt, *Erindringer* s. 132-133.

^{xii} Egil Strand, *Fram til urkristendommen. Pinsevekkelsen gjennom 50 år. Bind 1* (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1956) s. 26.

^{xiii} Strand, *Fram til urkristendommen* s. 51.

^{xiv} Hathaway, *ibid* s. 41.

^{xv} James E. Worsfold, *The Origins of the Apostolic Church in Great Britain with a breviat of its Early Missionary Endeavours* (Wellington, New Zealand: Julian Literature Trust, 1991) s. 61.

^{xvi} Begge "apostlene" var forstandere i hver sin lokale menighet, men ingen av de to menighetene anerkjente deres nyervervede "åndsutrustning" og avsatte dem følgelig. Hutchinson hadde stiftet bekjentskap med Jones allerede i 1910, og ordinerte ham så å si på stående fot samtidig som han lot det skinne gjennom at Jones lederkandidatur i sin lokale menighet *Yr Eglwys Efyngylaidd* (Evangelistic Church) i Penygroes, Wales var nærmest selvfølgelig. Idet menigheten som sådan ikke var like overbevist da man foretrakk et lederskap bestående av flere eldstebrodrere i stedet for en sterk mann på toppen, anså Hutchinson det som viselig "not to press the matter but to leave it to the Lord to fulfil the prophetic word in His own time and way." (Worsfold, *ibid.* s. 22.) I "Herrens tid" og på "Herrens måte" ble ikke bare Williams samme år innsatt på grunn av et angivelig profetord som gikk på at "the one ordained was to take charge," men mistet 2-3 år senere kontrollen over menigheten idet han sammen med den fraksjonen som støttet hans legitime førerrolle fant seg utestengt fra lokalet.

^{xvii} Worsfold, *ibid.* s. 163.

^{xviii} Worsfold, *ibid.* s. 111.

^{xix} Jeg kan ikke se at det ble presentert objektive kriterier legfolket (og forkynnerne med) kunne bruke for å fastslå *hvorvidt* konkrete forkynnere var i besittelse av apostel- eller profetutrustningen. I stedet ble det bare fastslått *at enkelte hadde* nevnte åndsutrustning, og at man derfor måtte bøye seg for denne om man skulle få "være med på" Guds restaurasjonsprogram for menigheten.

^{xx} I 1923 ble Jardin endog ordinert innen den anglikanske kirke. Også innen dette trossamfunnet skulle han imidlertid bli kontroversiell da han i 1937 trosset biskopenes forbud og i Chateau de Cande, Frankrike viet ex- kong Edward som hadde abdisert tronen til fordel for den for annen gang fraskilte amerikanerinnen Mrs. Wallis Simpson. Jardin flyttet for øvrig raskt til USA hvor han tok pastoransvar i en liten menighet i Los Angeles. (Jardin titulerte seg selv "bishop.") Idet visumet gikk ut, ble han sammen med sin kone ført tilbake til hjemlandet. I 1949 ble endelig Jardin tilbudt stillingen som "biskop" i en utbryterfraksjon av den anglikanske kirke i Sør Afrika, South African Episcopal Church. Jardin takket ja til stillingen, men døde i mars 1950 før han hadde forlatt England. (Worsfold, *ibid.* s. 179-181)

^{xxi} Worsfold, *ibid.* s. 203.

-
- ^{xxii} Worsfold, *ibid.* s. 214.
- ^{xxiii} Frederiksberg: Forlaget ANIS, 1996.
- ^{xxiv} Anna Larssen Bjørner, *Teater og tempel. Livserindringer* (København: H. Hirschsprungs Forlag, 1935) s. 104-105.
- ^{xxv} Axel Grove, *Pinsevekkelsen i Danmark. Et alvorsord i en alvorsstund* (København: Hebrons Forlag, 1931) s. 6. En svært kortfattet historikk over dansk pinsebevegelses tilblivelse og tidlige utvikling finnes i Gunnar Westin, *Den kristna friförsamlingen i Norden. Frikyrklighetens uppkomst og utveckling* (Stockholm: Westerbergs Boktryckeri och Förlags AB, 1956) s. 327-331.
- ^{xxvi} Anna Larssen Bjørner, *Hört, tänkt og talt* (København: Facula, 1954) s. 19.
- ^{xxvii} Håkon Hanssen, *Anna Larssen Bjørner. Skuespillerinnen som valgte Kristus* (Oslo: Filadelfiaforlaget A/S, 1950) s. 76, 129-130.
- ^{xxviii} Worsfold, *ibid.* s. 233.
- ^{xxix} Disse var Daniel og W. Jones Williams, Herbert Cousen, W.T. Evans og T. Davies. (Kurt Mortensen, Jens Peter Larsen og Leif Mortensen, red.: *Apostolsk Kirke i Danmark 1924-1974* (Apostolsk Kirke i Danmark, u.å.) s. 22.
- ^{xxx} Bjørner, *Teater og tempel* s. 160.
- ^{xxxi} Mortensen, Larsen og Mortensen, *ibid.* s. 23.
- ^{xxxii} Johannes Hydéhn, "Refleksjoner under och efter 'den apostoliska kyrkans' konferens i Köbenhavn," *Evangelii Härold* nr. 12 årg. 9 (20. mars 1924) s. 135.
- ^{xxxiii} Hydéhn, *ibid.* s. 136.
- ^{xxxiv} Hugo Wuerster, "Den 'apostoliska kyrkan' i Danmark," *Evangelii Härold* nr. 16 årg. 12 (21. april 1927) s. 200.
- ^{xxxv} Rikard Fris, "Ett besök i Danmark," *Evangelii Härold* nr. 20 årg. 12 (19. mai 1927) s. 251.
- ^{xxxvi} T.B. Barratt, "Om 'den apostoliska kyrkan' i Danmark," *Evangelii Härold* nr. 40 årg. 16 (1. okt. 1931) s. 674.
- ^{xxxvii} Barratt, "Om 'den apostoliska kyrkan' i Danmark," s. 674.
- ^{xxxviii} T.B. Barratt, "Danmark," *Korsets Seier* nr. 39 årg. 28 (26. sept. 1931) s. 2.
- ^{xxxix} Mortensen, Larsen og Mortensen, *ibid.* s. 36.
- ^{xl} Arthur Ugland, "Den apostolske Kirkes Mission i Norge," *Evangeliebladet* mai 1947 s. 13.
- ^{xli} Svend Åge Facius, "Fra nordfronten. Glimt fra Herrens værk i Norge," *Evangeliebladet*, jan. 1949 s. 11.
- ^{xlii} Martin Ski, "Gudsstyre eller folkestyre," *Korsets Seier* nr. 14 årg. 47 (20. mai 1949) s. 211.
- ^{xliii} Facius, "Fra nordfronten" s. 11.
- ^{xliv} For nærmere opplysninger om Wendt, se "Våre vitner," *Korsets Seier* nr. 35 årg. 44 (31. aug. 1946) s. 557.
- ^{xlvi} Facius, "Fra nordfronten" s. 12.
- ^{xlvii} Martin Ski, *Fram til urkristendommen. Pinsevekkelsen gjennom 50 år*. Bind 3 (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1959) s. 118.
- ^{xlviii} Josef Halvorsen, "Den Apostolske Kirkes årsfest i Oslo," *Evangeliebladet* mars 1949 s. 15.
- ^{xlviii} I forbindelse med Uglands apostelutnevneelse skrev Osvald Orlien ganske så ironisk i *Korsets Seier* nr. 19 årg. 47 (10. juli 1949) s. 291 under tittelen "Den første apostel i den norske kirke": "Det er sørgelig at en snill og god bror som br. A. Ugland skulle komme ut for dette, og til og med av disse menesker [sic] bli ordinert til apostel. Han er sikkert en oppriktig kristen og en flink mann i sitt jordiske yrke som byggmester, men noen apostel er han ikke." Etter sitt ene år som forstander for Oslomenigheten gled Ugland sakte, men sikkert bort fra menigheten. Det kan åpenbart stilles spørsmål både ved hans egen manglende selvforståelse (idet han utvilsomt anerkjente de danske ledernes utnevneelse av seg selv til apostelembetet) og ved de danske "apostlers" evne til å gjenkjenne hvorvidt andre var i besittelse av samme åndsutrustning som de selv mente seg å besitte. (Margrethe Rødningsby, telefonsamtale 18. okt. 2000.)
- ^{xlix} Svend Åge Facius, "Påsketævnet i Norge," *Evangeliebladet* juni 1949 s. 14.
- ^l Orlien, "Den første apostel i den norske kirke," s. 291.
- ^{li} Martin Ski, *Fram til urkristendommen. Pinsevekkelsen gjennom 50 år*. Bind 3 s. 118; Martin Ski, *Fram til urkristendommen. Pinsevekkelsen gjennom 50 år*. Bind 2 (Oslo: Filadelfiaforlaget, 1957) s. 140.
- ^{lii} Svend Åge Facius, "Arbejdet i Norge," *Evangeliebladet* feb. 1950 s. 10.
- ^{liii} Facius, "Arbejdet i Norge," s. 11.
- ^{liv} Margrethe Rødningsby, telefonsamtale, 1. feb. 1999.
- ^{lv} John B. Doull, telefonsamtale 18. okt. 2000; Reidar Rødningsby, telefonsamtale 18. okt. 2000; Margrethe Rødningsby, telefonsamtale 18. okt. 2000.